

ФОНД МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ

**Український Центр економічних і політичних досліджень
імені Олександра Разумкова**

**РЕГІОНАЛЬНА
ВЛАДА
ОЧИМА ГРОМАДСЬКОСТІ**

Харків

2007

УДК 324 (427)
ББК 66.01(4УКР)
М64

М64 **Регіональна влада очима громадськості. Моніторинг соціально-економічної та політичної ситуації в Харківській області** (березень 2006 — березень 2007) /О. С. Мірошник, О. В. Радченко.— Харків: Райдер, 2007.— 88 с.
ISBN 978-966-8246-76-0

Видання підготовлене в рамках проекту «Розвиток регіональних аналітичних центрів» за підтримки Центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова

Керівник проекту — Ольга Мірошник

У виданні представлені результати моніторингу соціально-економічної та політичної ситуації в Харківській області протягом року (після виборів до місцевих рад в березні 2006). Роботу виконано фахівцями Харківського Фонду місцевої демократії з залученням провідних експертів міста.

Автори спробували дати аналіз впливу управлінської еліти на ситуацію в області, взаємодію обласної ради з обласною державною адміністрацією, більшості та опозиції в обласній раді, оцінку діяльності політичних партій в регіоні та виконання ними передвиборних обіцянок. Також метою видання було показати ефективність системи влади, сформованої за новим законодавством, її впливу на економічний, соціальний, політичний розвиток регіону, ступінь відкритості, свободи слова та розбудову громадянського суспільства.

Для політологів, соціологів та всіх тих, хто цікавиться перебігом політичних й соціально-економічних процесів на Слобожанщині.

Автори висловлюють подяку Юрію Чумаку та Олегу Кулінічу за надання матеріалів та фахові консультації в процесі підготовки видання.

ISBN 978-966-8246-76-0

© О. С. Мірошник, О. В. Радченко, 2007
© Харківський Фонд місцевої демократії, 2007
© Центр економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова, 2007

Вступ

Минув рік після перших в історії сучасної України виборів до Верховної Ради України та місцевих рад, які проводилися за пропорційним принципом. Перегони 2006 р. значно підвищили роль партій в політичному житті України, вони отримали можливість не лише формувати Уряд, але й визначальним чином впливати на процеси соціально-економічного розвитку на місцевому рівні. Між тим, поряд з великими можливостями, партії взяли на себе й велику відповідальність за долі пересічних українців, які, віддавши їм свої голоси, очікували на скоріше вирішення власних проблем.

Результати парламентських та місцевих виборів в Харківській області в цілому повторили ситуацію, що склалася тут під час президентських перегонів 2004 р. Безсумнівним лідером перегонів 2006 р. стала Партія регіонів, яка фактично отримала можливість контролю за процесом прийняття рішень в обласній, міській та у більшості місцевих рад.

Разом з тим, процес формування виконавчої влади, призначення голів місцевих державних адміністрацій залишився під контролем Президента України (почесного голови партії «Народний Союз «Наша Україна» — політичного опонента регіоналів) та його представника в області — голови обласної державної адміністрації Арсена Авакова (член Президії Ради НСНУ). Така ситуація зумовила виникнення на Харківщині багатьох конфліктів, пов'язаних із боротьбою за владні повноваження, які в основному відтворюють протистояння між «антикризовою коаліцією» та «демократичною опозицією» у Верховній Раді України.

Для ґрунтового аналізу соціально-економічної та політичної ситуації в області фахівцями Харківського Фонду місцевої демократії протягом року здійснювався моніторинг соціально-політичної ситуації на Харківщині. У підготовці інформаційно-аналітичного звіту використано результати відкритих соціологічних опитувань, опублікованих в засобах масової інформації області, а також матеріали експертного опитування (лютий 2007 р.) серед державних службовців і представників органів місцевого самоврядування області, керівників громадських організацій, політичних та економічних аналітиків, журналістів, керівників обласних та міських організацій політичних партій, науковців у сфері політології та політичної соціології, працівників дослідницьких центрів, які були представлені у відповідності до визначених рівномірними квотами (загальна кількість опитаних склала 62 особи). Експертне дослідження проведене на замовлення ФМД фахівцями Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Пропонований аналітичний звіт є логічним продовженням опублікованого у 2006 р. дослідження «Вибори 2006: регіональний аспект. Аналітична розвідка за результатами моніторингу соціально-політичної ситуації в Харківській області напередодні парламентських і місцевих виборів». Автори спробували показати, як пропорційна система виборів вплинула на розстановку сил в області, як склалися взаємовідносини між гілками влади, як система влади, сформована за новим законодавством, впливає на економічний розвиток регіону та розвиток громадянського суспільства.

1. Загальна характеристика суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації в регіоні. Основні проблеми з точки зору об'єктивного аналізу та громадської думки

За рік, що минув після парламентських виборів 2006 р., ситуація в Харківській області залишається політизованою та напруженою. Це обумовлено певним двовладдям у керівній структурі області, коли виконавча гілка влади підпорядкована коаліції демократичних сил (НСНУ, БЮТ), а представницькі органи місцевого самоврядування — антикризовій коаліції (Партія регіонів, СПУ, КПУ). Такий стан обумовив як «парад» висловлювань недовіри місцевими радами «помаранчевим» головам державних адміністрацій, так і небажання останніх виконувати програми, що були обіцяні громадянам партією регіонів та її сателітами.

Достатньо жорстке протистояння обласної ради на чолі з Василем Салигіним та обласної державної адміністрації на чолі з Арсеном Аваковим за рік дещо вгамувалося й навіть намітилися тенденції до пошуку компромісів та порозуміння. Однак останнім часом натомість загострилися стосунки між керівництвом міста Харкова та обласною державною адміністрацією, які вилилися в гострі (взагалі-то непритаманні А. Авакову) висловлювання голови облдержадміністрації на адресу міського голови й секретаря міськради та підбурювання ним харків'ян до несплати комунальних платежів.

Саме комунальні тарифи за цей рік в Харкові були топ-новиною, навколо них вибудовувалася як виборча кампанія, так і поствиборчі політичні дії. «Злочинність підвищення тарифів» попереднім міським головою Харкова, представником НСНУ В. Шумілкіним — під таким головним передвиборчим гаслом проходила передвиборча кампанія кандидата на цю посаду від Партії регіонів Михайла Добкіна. І дійсно, отримавши мандат довіри харків'ян, він одним із перших своїх розпоряджень відмінив підвищені тарифи.

Незабаром міська рада знову підвищила ціни на житлово-комунальні послуги й прийняла програму реформування ЖКГ. Тепер уже політичні опоненти Добкіна взяли за його зброю: на вулицях з'явилися листівки з передруком добкінського висловлювання про «злочинність» підвищення тарифів, та наводилися нові, вже добкінські тарифи. Більше того, на останній конференції регіональної організації НСНУ, яка відбулася 18 лютого (1150 делегатів), було прийнято заяву про необхідність перерахунку та зниження тарифів на житлово-комунальні послуги у Харкові.

На тлі перманентних політичних протистоянь та тарифної війни на другий план відійшли проблеми соціально-економічного розвитку області. На думку більшості експертів, ситуація на Харківщині практично не відрізняється від ситуації по Україні в цілому. Щоправда, майже 40% експертів стверджує, що в області справи йдуть краще, ніж в інших регіонах країни.

За оцінками експертів, можна стверджувати, що рік після виборів не привніс істотних позитивних зрушень у соціально-економічний розвиток Харківської області. Лише 16% опитаних вказують на тенденції покращення ситуації в економіці області (рис. 1.1).

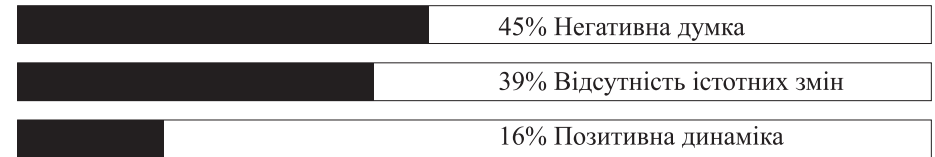

Рис. 1.1. Розподіл відповідей респондентів на запитання «Як Ви оцінюєте нинішній стан економіки України?» (у % до всіх)

Між тим, загальний рівень соціально-економічного розвитку Харківської області експертами оцінюється достатньо скептично.

Цікаво, що за оцінками експертів, *політичний чинник* (поглиблення протистояння між різними суб'єктами влади на місцевому рівні) за рівнем впливу на збільшення негативних настроїв серед людей значно поступається економічним. Тобто, можна зазначити, *важливішим фактором роздратування для більшості людей є чинники, що можуть призвести до зниження їхнього рівня життя.*

Подібна ситуація є цілком зрозумілою, адже й сьогодні, як відзначають експерти, матеріальне становище більшості людей є жалюгідним (рис.1.2).

Рис. 1.2. Оцінка рівня доходів більшості мешканців Харківської області (у % до всіх)

При цьому, на думку більшості опитаних, матеріальне становище мешканців Харківської області *впродовж минулого року не покращилося* (рис 1.3). Щоправда, майже кожен третій вважає, що матеріальне становище харків'ян за останній рік змінилося на краще.

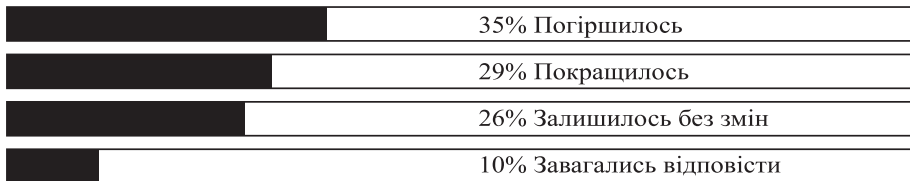

Рис. 1.3. Оцінка змін матеріального становища більшості мешканців Харківської області за останній рік (у % до всіх)

Занепокоєність низьким рівнем життя та певна невизначеність щодо подальшого соціально-економічного розвитку держави та області зумовлює поширеність серед усіх інших настроїв жителів Харківської області *розчарування та зневіри*. Загальний розподіл відповідей наведено на рис. 1.4.

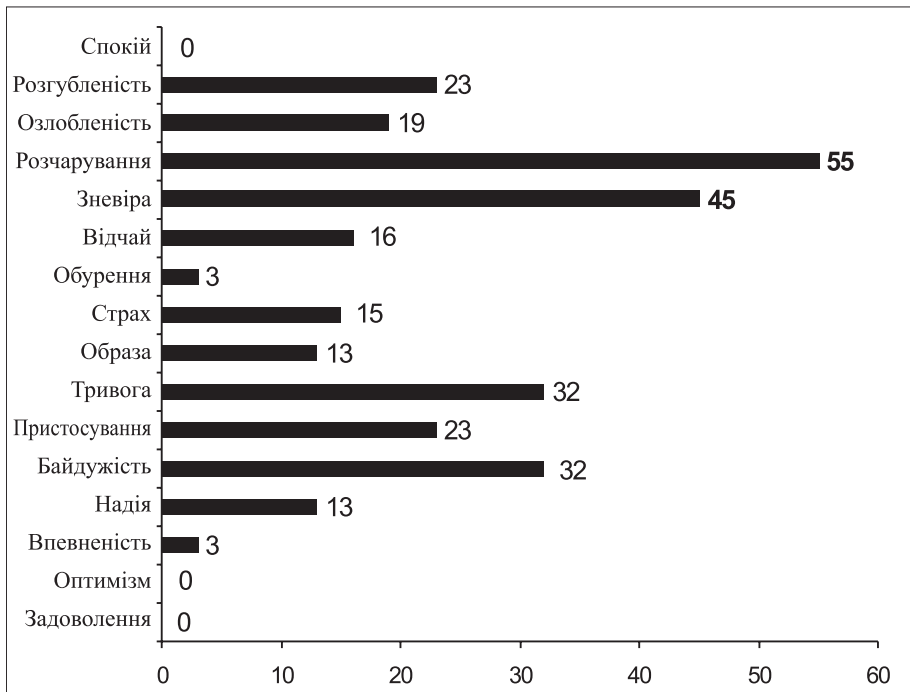

Рис. 1.4. Розподіл відповідей експертів на запитання «Які настрої є характерними для більшості населення Харківської області останнім часом?» (у % до всіх)

Як видно з рисунку, жоден з опитаних не вважає сьогодні поширеними серед харків'ян таких настроїв, як оптимізм, задоволення, спокій. Поряд з цим, близько третини опитаних вказують на домінування тривоги і байдужості (32%).

Найбільш гострою, на думку експертів, для Харківської області сьогодні є проблема відсутності ефективної взаємодії між органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. (55%). Привертає увагу той факт, що кожен третій з експертів вказує на розповсюдженість фактів хабарництва в органах влади.

Усе це, ймовірно, негативно впливає і на розв'язання цілої низки соціально-економічних проблем, серед яких найбільш болючими є:

- високі тарифи на комунальні послуги, газ, електроенергію;
- зростання цін на продукти, одяг, транспорт;
- відсутність громадських або політичних лідерів, яким би могли довіряти громадяни;
- незадовільний стан житлових будинків;
- занепад промисловості;
- низький рівень доходів населення;
- недоступність медичної допомоги, кваліфікованого лікування;
- погане впорядкування населених пунктів;
- свавілля чиновників.

Інші проблеми стоять не настільки гостро, щоб мати суттєвий вплив на громадську думку жителів Харківщини.

Останньою найбільш важливою суспільно-політичною подією в області стали процеси консолідації політичних сил. Зважаючи на можливість дострокових парламентських виборів, 17 лютого керівники обласних організацій Партії регіонів, КПУ та СПУ підписали «Меморандум про співпрацю» та створили Координаційну раду обласних партійних організацій з метою координації дій та активного співробітництва й об'єднання зусиль депутатського корпусу партій антикризової коаліції. Наступного ж дня про координацію дій оголосили й обласні партії «помаранчевого табору». Це вилитося, зокрема, у те, що фракція БЮТ у міськраді підтримала 21 лютого вимоги «Нашої України» щодо зменшення комунальних тарифів у місті та відставку секретаря міської ради Г. Кернеса. Ще деякий час тому вельми важко було уявити лідера обласної організації ВО «Батьківщина», народного депутата України О. Фельдмана і голову міської організації ВО «Батьківщина», лідера фракції БЮТ у міській раді А. Сьомочкіна в «жорсткій» опозиції до мера М. Добкіна. Особиста дружба О. Фельдмана і М. Добкіна, бізнес-інтереси групи підприємців з БЮТу настільки інкорпоровані у структури міста, що подібна позиція БЮТ була майже неможлива, але прийняття Закону про імперативний мандат в місцевих радах ситуацію дещо змінило.

Таким чином, у весну 2007 р. політичні партії, органи державної влади та місцевого самоврядування Харківщини ввійшли у стан граничної відмобілізованості й налаштування на безкомпромісну боротьбу.

2. Структура Харківської обласної ради (більшість, опозиція: фракції, що до них входять). Політичні характеристики представницької влади в регіоні

Виборча кампанія березня 2006 р. проходила з акцентом саме на місцеві вибори, тому політичні партії особливу увагу приділяли акцентуванню на місцевих проблемах та залученні до регіональних партійних списків впливових представників місцевої політичної, управлінської, господарської та інтелектуальної еліти. Але слід констатувати, що бажання обласних організацій політичних партій нерідко не співпадали з їхніми можливостями, адже з прибічників і членів партій необхідно було сформулювати як власне партійні списки, так і висунути кандидатури на членів дільничних і територіальних комісій, набрати армію агітаторів, спостерігачів тощо. Зрозуміло, що найбільшою мірою це проявилось під час формування дільничних виборчих комісій, до якого партії підійшли за остаточним принципом. Так, лише менше третини серед більше ніж 40 учасників виборчого процесу змогли надати кандидатури для включення до складу виборчих комісій. Непідготовленість окремих місцевих організацій партій та їх слабкість проявилась у неспроможності сформувати список кандидатів у депутати відповідно до кількісного складу відповідної місцевої ради. За результатами виборів виявилось, що деякі місцеві партійні організації навіть отримані мандати не змогли заповнити своїми кандидатами.

Проведення місцевих виборів одночасно з парламентськими стало суттєвою помилкою українських законодавців. Бажаючи заощадити бюджетні кошти, вони поєднали процес обрання депутатів Верховної Ради з виборами представників місцевого самоврядування. Чимала кількість бюлетенів з величезною кількістю внесених туди партій і блоків спантеличували виборців, вели до створення черг на виборчих дільницях. У підсумку багато хто просто йшов додому, так і не виконавши свій громадянський обов'язок перед державою, що не змогла (або не захотіла) створити для цього всі необхідні умови. Члени комісій і спостерігачі, що просиділи майже дві доби без сну й відпочинку, часто помилялися, створювали ситуації, за яких були можливі підтасування результатів голосування. Крім того, сполучення виборів заподіяло зміщення акцентів у електорату. Не обтяжуючи себе вивченням партійних програм десятків місцевих організацій партій і партійок, не розглядаючи їхні виборчі списки на відповідність своїм сподіванням і запитам, виборці екстраполювали свої симпатії у всеукраїнському масштабі на містечковий рівень. Як результат — у багатьох населених пунктах Харківської області та України в цілому до місцевих рад іноді проходили особи, єдиним достоїнством яких було вміння «встромитися» до списку популярної тут партії.

Надуманим виглядало й висунування кандидатів від партій на місцевих виборах саме за партійними списками, а не по мажоритарних округах. Це призводило до цілого сонму проблем: зокрема, виборці часто не знали, хто йде за списком

(принаймні, за межами першої п'ятірки), кандидати найчастіше не бажали активно працювати (одні, думаючи, що вони «і так пройдуть», а інші, навпаки, тому що «непрохідні»).

На парламентських виборах Харківська область зайняла 5 місце за кількістю виборців, які проголосували за Партію регіонів до Верховної Ради України. Крім Соціалістичної партії всі інші парламентські партії та блоки подолали в області тривідсотковий бар'єр (рис. 2.1).

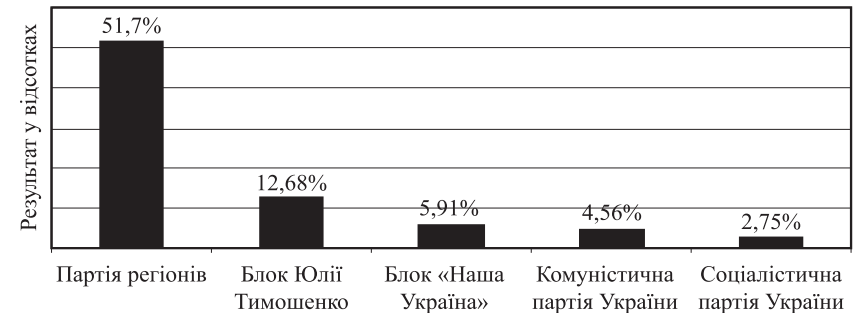

Рис. 2.1. Розподіл голосів за результатами парламентських виборів у Харківській області

На сьогодні Харківську область у Верховній Раді представляють 17 народних депутатів України, в тому числі: представників Партії регіонів — 8, Блоку Юлії Тимошенко — 4, Блоку «Народний Союз «Наша Україна» — 2, Комуністичної партії України — 1, Соціалістичної партії України — 2.

Згідно з офіційно оприлюдненими результатами, Харківська обласна рада V скликання представлена сімома партіями і виборчими блоками, що подолали тривідсотковий бар'єр. Кількість депутатських мандатів та кількість голосів виборців, поданих за кожну із партій розподілено таким чином (рис. 2.2):

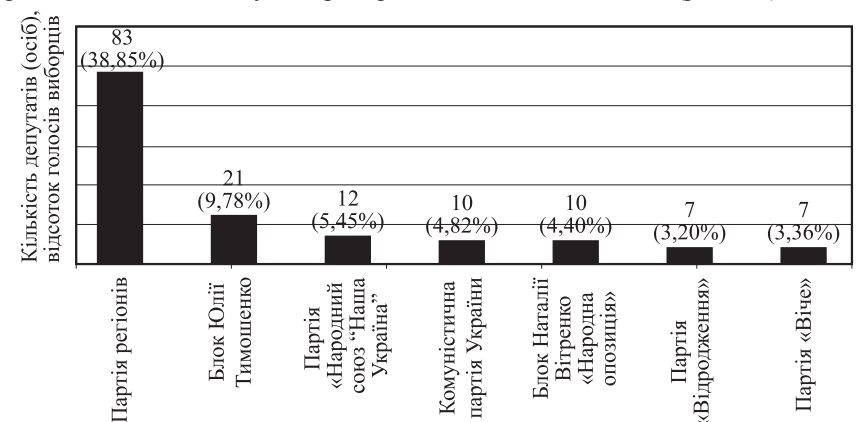

Рис. 2.2. Партійний склад Харківської обласної ради V скликання

Станом на 21 лютого 2007 р. в Харківській обласній раді створено і діють 7 фракцій. Найчисельніша з них — Партія Регіонів — 84 депутата (один депутат перейшов до фракції з БЮТ), за час після виборів розпорошився блок Наталії Вітренко «Народна опозиція» та було створено сателітну фракцію до фракції Партії регіонів — «Слобожанський вибір», яка складається з 7 депутатів, 4 депутати стали позафракційними. Зрозуміло, що саме фракції Партії регіонів, КПУ, група «Слобожанський вибір» складають «неформальну» переважну більшість в обласній раді. Фракції політичних партій «Віче» та «Відродження» в ній голосують ситуативно, а опозиція (фракція «Нашої України» та БЮТ) формально сформована лише 18 лютого 2007 р. й при тому є маловпливовою (табл. 2.1, 2.2).

Таблиця 2.1

Партійний склад Харківської обласної ради

Партії, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в обласній раді	Присутність у керівництві обласної ради
Партія регіонів	83	55,32	+
БЮТ	21	14,00	-
Наша Україна	12	8,00	-
КПУ	10	6,67	-
Блок Н. Вітренко	10	6,67	-
Віче	7	4,67	-
Відродження	7	4,67	-

Таблиця 2.2

Фракції в Харківській обласній раді

Назва фракції	Кількість депутатських мандатів	Присутність в керівництві обласної ради
Партія регіонів	83	+
БЮТ	21	-
Наша Україна	12	-
КПУ	10	-
Відродження	7	-
Віче	7	-
Слобожанський вибір	7	-
Позафракційні	3	-

За підсумками виборів до місцевих рад відповідно до адміністративно-територіального устрою області (27 районів та 7 міст обласного значення) обрано 1645 депутатів від 26 суб'єктів виборчого процесу (рис. 2.3).

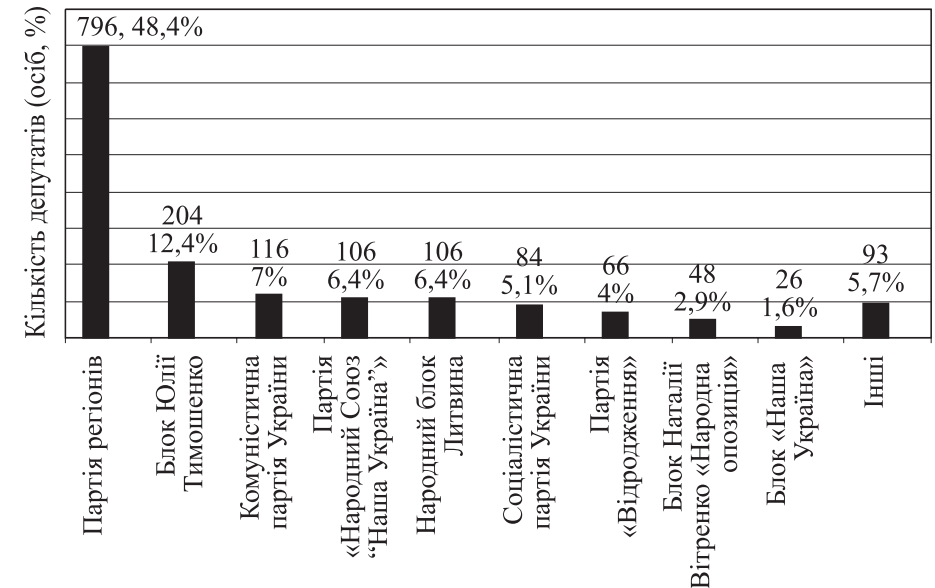

Рис. 2.3. Представництво політичних партій в місцевих радах Харківщини

Після того, як місцеві вибори були проведені за пропорційною системою, 17 районів області фактично залишилися без своїх представників в обласній раді. Схожа ситуація й в райрадах, де деякі села також не представлені. В результаті нині далеко не кожна територіальна громада може виражати свої інтереси через певних депутатів.

У обласному центрі міським головою обрано висуванця Партії регіонів Михайла Добкіна, за якого віддали свої голоси 309 413 виборців (43,65%). На виборах до міської ради 3%-ний бар'єр подолали міські організації 7 партій та блоків (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Партійний склад Харківської міської ради

Партії та блоки, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в обласній раді	Присутність в керівництві обласної ради
Партія регіонів	54	39,76	+
БЮТ	14	10,73	-
Блок Н. Вітренко	8	5,97	-
Блок В. Шумілка — За Харків	8	5,72	-
Наша Україна	6	4,37	-

Закінчення табл. 2.3

Партії та блоки, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в обласній раді	Присутність в керівництві обласної ради
Віче	5	3,75	–
КПУ	5	3,49	–

Ситуація в районних радах м. Харкова склалася таким же чином. Головами усіх дев'яти районів міста стали представники Партії регіонів, яка в усіх районних радах має більшість депутатських місць (загалом 237 з 400).

На відміну від підсумків голосування до Верховної ради України, Харківської обласної та Харківської міської рад, на виборах до районних рад перемога Партії регіонів була не настільки переконливою. Так, вона більшість місць (50 та більше відсотків) отримала лише у 10 з 27 районних рад, а саме у Балаклійському, Барвінківському, Вовчанському, Зміївському, Ізюмському, Куп'янському, Лозівському, Харківському, Чугуївському та Шевченківському районах. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Партійний склад районних рад Харківської області

Партії, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в районних радах	Обрано головами райрад
Партія регіонів	606	46,65	25
БЮТ	166	12,78	–
НСНУ	97	7,47	2
Народний блок Литвина	96	7,39	–
КПУ	95	7,31	–
Соціалістична партія України	69	5,31	–
Відродження	34	2,61	–
Селянська партія України	29	2,23	–
Блок «Наша Україна»	23	1,77	–
Блок Н. Вітренко «Народна опозиція»	21	1,62	–
Віче	12	0,92	–
Опозиційний блок «НЕ ТАК»!	12	0,92	–
Блок Гошовського «За Союз»	6	0,46	–
Блок НДП Олега Дьоміна	6	0,46	–
Партія пенсіонерів України	5	0,38	–
ПППУ	4	0,31	–

Закінчення табл. 2.4

Партії, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в районних радах	Обрано головами райрад
УРП «Собор»	4	0,31	–
Виборчий блок «За Союз»	4	0,31	–
Політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Центр»	2	0,15	–
Партія «Соціалістична Україна»	2	0,15	–
НДП	2	0,15	–
Партія «Реформи і порядок»	2	0,15	–
Український народний Блок Костенко і Плюща	1	0,08	–
Блок Юрія Кармазіна	1	0,08	–

Проте вже під час формування керівних органів місцевих рад Партії регіонів вдалося повністю перебрати важелі управління майже у всіх радах області перш за все за рахунок створення коаліцій з представниками партій сателітного типу (блоку Н. Вітренко, КПУ, а також за рахунок висунення яскравих регіональних лідерів (районні осередки НСНУ та БЮТ, як правило, не мають в своїх лавах міцних і відомих місцевих господарників і керівників). Лише у двох районах — Краснокутському та Зачепилівському — головами районних рад обрано представників партії Народний Союз «Наша Україна» (табл. 2.5 — 2.6).

Таблиця 2.5

Партійний склад районних рад м. Харкова

Партії, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в районних радах	Обрано головами Ради
Партія Регіонів	237	51,52	9
БЮТ	71	15,43	–
Блок В. Шумілкіна — «За Харків»	38	8,26	–
Блок Н. Вітренко «Народна опозиція»	29	6,30	–
Віче	24	5,21	–
КПУ	23	5,00	–
НСНУ	12	2,61	–
Блок «За Януковича»	10	2,17	–
Блок «Наша Україна»	7	1,52	–

Закінчення табл. 2.5

Партії, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в районних радах	Обрано головами Ради
Відродження	5	1,09	—
Блок Гошовського «За Союз»	4	0,87	—

У цілому за підсумками виборчої кампанії 2006 р. можна зробити висновок, що електоральні настрої виборців Харківської області суттєво не змінилися в порівнянні з президентською виборчою кампанією 2004 р. Проте слід зазначити, що у структурі прихильників партій, які входили до коаліції «Сила народу», значно зросла частка прихильників Блоку Юлії Тимошенко за рахунок падіння рівня підтримки НСНУ. У той же час Партії регіонів в цілому вдалося сконцентрувати та утримати прихильність електорату, який у 2004 р. підтримав кандидата в Президенти України В. Януковича.

Таким чином, представницькі органи місцевого самоврядування на Харківщині переважно контролюються антикризовою коаліцією з домінуванням Партії регіонів в обласній, міській, районних у м. Харкові та більшості районних рад. Саме Партія регіонів у Харківській області має беззаперечний вплив на прийняття всіх рішень органами місцевого самоврядування і веде політику жорсткого протистояння з місцевими державними адміністраціями, що контролюються переважно «Народним Союзом «Наша Україна» на чолі з Арсеном Аваковим.

Таблиця 2.6

Партійний склад міських рад міст обласного значення Харківської області

Партії, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в районних радах	Обрано міськими головами
Партія Регіонів	190	53,07	2*
БЮТ	38	10,61	—
Відродження	32	8,94	—
Блок Н. Вітренко «Народна опозиція»	27	7,54	—
КПУ	21	5,87	—
Народний блок Литвина	10	2,79	—
НСНУ	9	2,51	—
Блок В. Шумілка — «За Харків»	8	2,23	—
Місцевий виборчий блок Петра Дідика «За гідність і добробут»	6	1,68	—
Віче	5	1,40	—

Закінчення табл. 2.6

Партії, що подолали 3% бар'єр	Кількість депутатських мандатів	% місць в районних радах	Обрано міськими головами
Місцевий виборчий блок Сергія Степанова «За Лозову»	5	1,40	—
Блок «Наша Україна»	3	0,84	—
Соціалістична партія України	2	0,56	—
Опозиційний блок «НЕ ТАК!»	2	0,56	—

* Інші 5 міських голів позиціонувалися як самовисуванці

Така ситуація, коли через фактичне протистояння представницької та місцевої виконавчої влади більшу частину сил та ресурсів поглинули взаємні чвари та політична боротьба, що супроводжуються блокуванням рішень і виходом за межі визначеної законом компетенції, призвела, на думку 42% експертів, до того, що протягом останнього року жодних позитивних зрушень у вирішенні гострих соціально-економічних проблем не відбулося.

Тільки 13% опитаних відмічають покращення ситуації з роботою громадського транспорту. Жоден з експертів не вважає, що за останній рік відносини між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування стали кращими.

3. Кадрові зміни в керівництві виконавчої влади та її політична характеристика

3.1. Кадрові зміни в керівництві виконавчої влади та її нинішній склад

Кадрові зміни в керівництві місцевих державних адміністрацій на Харківщині в переважній більшості зумовлені поствиборчим протистоянням біло-блакитного та помаранчевого таборів. Партія регіонів вдавалася до єдиного можливого способу тиску на Президента України для заміни помаранчевих чиновників — висловлення недовіри головам районних і обласної адміністрації. Утім, Президент всіляко затягує із звільненням соратників, хоча цього вимагають місцеві органи самоврядування, контрольовані регіоналами. Так, за допомогою судових позовів Арсен Аваков залишився головою ОДА. Поки не звільнені її голови Дворічанської РДА (висловлено недовіру 12.09.2006 р. 2/3 складу райради) та Красноградської РДА (висловлено недовіру 15.06.2006 р. 28 із 46 депутатів райради).

Щоправда, відбулося звільнення цілої низки голів районних державних адміністрацій, зокрема:

- Барвінківська РДА: квітень 2006 р.— звільнення голови В. Єрмака;
- Великобурлуцька РДА: травень 2006 р.— звільнення голови В. Денисенка. У серпні 2006 р. замість нього призначено В. Слиша (до цього — голова Нововодолазької селищної ради);
- Борівська РДА: червень 2006 р.— звільнення голови А. Белогрищенка. У липні 2006 р. на його місце призначено Л. Мазуренка (до цього був головою Кегичівської РДА);
- Кегичівська РДА: вересень 2006 р.— головою призначено Є. Подгору (з 2001 по 2005 р. був першим заступником голови Кегичівської РДА);
- грудень 2006 р.— звільнено голів Балаклійської (А. Квашу, йому висловлено недовіру 2/3 районної ради, більшість якої складають представники Партії регіонів), Нововодолазької (М. Дорошенка) та Дергачівської (М. Жорника) райдержадміністрацій.

На рівні облдержадміністрації лише одна кадрова зміна в керівному складі не була наслідком політичного протистояння: внаслідок трагічної загибелі народного депутата Юрія Оробця, депутатський мандат парламентаря за списками «Нашої України» отримав начальник управління взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи облдержадміністрації, голова Харківської обласної організації партії промисловців та підприємців Віктор Лещенко (згодом увійшов разом з групою Кінаха до антикризової коаліції).

У листопаді 2006 р. начальником управління взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи облдержадміністрації призначено Олександра Нечипоренка (до цього був радником голови облдержадміністрації).

Серед інших кадрових змін слід зазначити призначення у травні 2006 р. заступником керівника апарату Любові Лучанінової (до цього працювала головою Фрунзенської районної ради м. Харкова) та в липні 2006 р. — заступником голови облдержадміністрації Олега Шаповалова, представника партії «Собор» (до цього був головою обласної ради).

Під тиском керованої Партією регіонів обласної ради А.Аваков був вимушений погодитися на відставку свого заступника Василя Третьцького, який очолює обласну організацію УНП та для «біло-блакитного» табору був найбільшим подразником серед команди губернатора. Наприкінці лютого 2007 року під тиском звинувачень у провалах в сфері охорони здоров'я й культури та зловживанні службовим положенням В. Третьцький подав заяву про відставку.

3.2. Політична характеристика виконавчої влади, передусім обласної державної адміністрації

Не дивлячись на перемогу Партії регіонів та її сателітів у парламентських перегонах 2006 р. на Харківщині, виконавча влада в області залишається переважно помаранчевою. Так, голова обласного осередку НСНУ, заступник керівника обласного виборчого штабу блоку та племінник Президента Віктора Ющенка — Ярослав — обіймає посаду заступника голови облдержадміністрації, як і голова обласної організації УРП «Собор», колишній голова облради Олег Шаповалов. Лідер обласної організації партії «Батьківщина» Валерій Камчатний посів посаду керівника апарату Харківської ОДА (зараз він є народним депутатом). Член партії «Собор» Наталія Печерська (вона входила до команди А. Матвієнка, що приїхала з ним до Харкова з Києва) — начальник управління з питань внутрішньої політики. Голова обласної державної адміністрації Арсен Аваков для харків'ян є лідером «Народного союзу «Наша Україна», попри формальне керівництво обласною партійною організацією Ярослава Ющенка. А. Аваков — трибун, він легко вступає у публічні дебати, вміє переконувати людей, однак недостатньо впевнено почувається в апаратних комбінаціях та політичних інтригах. У цілому дуже толерантний і демократичний керівник, протягом останніх місяців він дещо радикалізувався: спочатку публічно звинуватив секретаря міськради регіонала Геннадія Кернеса в організації масових безпорядків на вул. Клочківській у грудні 2006 р. та висловив намір ініціювати його відставку, потім закликав мешканців Харкова не сплачувати за комунальні послуги за «незаконно» підвищеними житловими тарифами.

Експерти й журналісти пов'язують такий поворот позиції А. Авакова з його намаганням втримати владу, яка слідом за падінням особистого рейтингу Президента на Харківщині витікає, мов вода крізь пальці. Як не дивно, але політичний актив помаранчевої команди, залучений А. Аваковим до виконавчої влади, не дуже прагне консолідовано виступати на захист і підтримку свого керівника.

На думку експертів, такий стан речей пояснюється особливостями фігури нинішнього губернатора, який в першу чергу, є комерсантом (входить до числа

100 найбагатших людей України), аніж політиком чи державним управлінцем. Він, за публікаціями в харківській пресі, фактично володіє холдингом «Інвестор» та акціонерним комерційним банком «Базис», контролює «Харківобленерго» й 70% харківських телевізійних каналів. Після призначення головою ОДА А. Аваков передав свої активи найближчим друзям в оперативне управління (Геннадій Гайовий є головою правління АТ «Інвестор», Ігор Котвицький — заступником голови правління. Ці ж люди є відповідно віце-президентом Наглядової ради і членом ради в АКБ «Базис».

Окрім того, заступником голови правління цього банку є дружина губернатора Харківщини — Інна Дмитрівна). Однак така передача активів не обов'язково означає, що Аваков перестав опікуватися власним бізнесом.

Не в останню чергу все це й обумовлює соціальні очікування (на думку працівників виконавчих органів, експертів та журналістів) поступової втрати А. Аваковим своїх позицій, причому випереджаючими темпами прогнозується втрата адміністративних важелів впливу, аніж економічних. Адже «команда» губернатора в обласній державній адміністрації не є монолітною, і кожен піклується лише за власне виживання.

Говорячи про політичну характеристику як виконавчої влади, так і місцевого самоврядування Харківщини, не можна не згадати й про достатньо впливові силові структури, які, за оцінками багатьох місцевих спостерігачів, контролюють значну частину харківського малого і середнього бізнесу (зазвичай через родичів та довірених осіб), і представників нафтогазового сектора економіки (велика частина харківського бізнесу працює «в тіні»), що пов'язано не в останню чергу з прикордонним розташуванням області, наявністю потоків контрабанди та непрозорою приватизацією державної власності). Ці групи мають значне представництво і впливовість у виконавчих органах державної влади, в обласній та районних радах. Однак взаємини між цими «підприємцями» і владою не є публічними. Вплив цих груп на прийняття рішень в області та на формування політики теж не є публічним.

Не випадково експерти наголошують, що основні важелі впливу владних структур на вирішення актуальних місцевих проблем на рівні області належать бізнес-групам та представникам великого бізнесу (39%).

Менш впливовими є члени Партії регіонів (26%) та голова обласної державної адміністрації Арсен Аваков (19%). Практично однакові владні ресурси мають обласна державна адміністрація (23%) і обласна рада (23%). На цьому фоні викликає занепокоєння присутність у переліку суб'єктів влади кримінальних структур (26% опитаних).

За оцінками експертів, чинний голова Харківської обласної державної адміністрації має досить обмежений вплив на різні сторони суспільно-політичного та економічного життя Харківської області. Особливо звертає на себе увагу невисокий рівень його впливу на діяльність органів місцевого самоврядування, політичних партій та громадських організацій (табл. 3.1), що вірогідно негативно відображається на загальних тенденціях розвитку області.

Таблиця 3.1

Оцінка рівня впливу голови Харківської обласної державної адміністрації на різні сторони суспільно-політичного та економічного життя області

(за індексом впливу (Iв) за шкалою від -1 до 1, де -1 — зовсім не впливає, +1 — повністю впливає)

№ з/п	Сфери суспільно-політичного та економічного життя	Індекс впливу
1.	Діяльність обласної державної адміністрації	0,60
2.	Діяльність районних державних адміністрацій	0,28
3.	Вирішення проблем економічного розвитку області	0,27
4.	Забезпечення свободи місцевих засобів масової інформації	0,15
5.	Вирішення питань розвитку науки, освіти та культури	0,13
6.	Збереження громадянської злагоди в області	0,06
7.	Вирішення соціальних питань (захист пенсіонерів, інвалідів та малозабезпечених верств населення, охорона здоров'я)	0,05
8.	Створення сприятливого інвестиційного клімату	0,04
9.	Створення ефективної системи органів державної виконавчої влади	-0,02
10.	Запобігання фактам корупції у владних установах	-0,17
11.	Створення нових робочих місць	-0,19
12.	Підвищення добробуту, реальних доходів населення	-0,2
13.	Вирішення проблем бідності	-0,21
14.	Створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва	-0,22
15.	Діяльність політичних партій, громадських організацій	-0,25
16.	Діяльність органів місцевого самоврядування	-0,30

Виходячи із зазначеного, невисоким визнається і рівень ефективності діяльності і обласної державної адміністрації щодо вирішення пріоритетних соціально-економічних проблем розвитку області. Найбільш негативно оцінюється діяльність щодо будівництва соціального житла. Більш-менш помітними є успіхи у відродженні культурних та просвітницьких традицій (табл. 3.2).

Зазначене обумовлює і невисокі оцінки роботи облдержадміністрації з боку населення. На думку лише 32% експертів, населення вважає її діяльність ефективною. Хоча не можна не відмітити, що у обласній раді показники є ще гіршими (рис. 3.1).

На думку експертів, більш ефективній роботі Харківської обласної державної адміністрації заважають: відсутність плідної взаємодії з органами місцевого самоврядування та, зокрема, обласною радою (39%); відсутність підготовлених

Таблиця 3.2

**Оцінка результативності діяльності Харківської
обласної державної адміністрації за ключовими напрямками
соціально-економічного розвитку області**

(за індексом результативності (I_p) за шкалою від -1 до 1, де -1 — немає жодних позитивних результатів, +1 — дуже високі результати в даній сфері)

№ з/п	Сфери суспільно-політичного та економічного життя	Індекс результативності
1.	Відродження культурних та просвітницьких традицій	0,25
2.	Залучення інвестицій	0,08
3.	Розвиток освіти і науки	-0,02
4.	Удосконалення діяльності закладів охорони здоров'я	-0,04
5.	Розвиток аграрного сектору	-0,06
6.	Стимулювання розвитку підприємництва	-0,06
7.	Створення нових робочих місць	-0,11
8.	Підтримка молоді	-0,12
9.	Управління об'єктами державної власності	-0,16
10.	Підтримка сімей	-0,17
11.	Будівництво соціального житла	-0,55

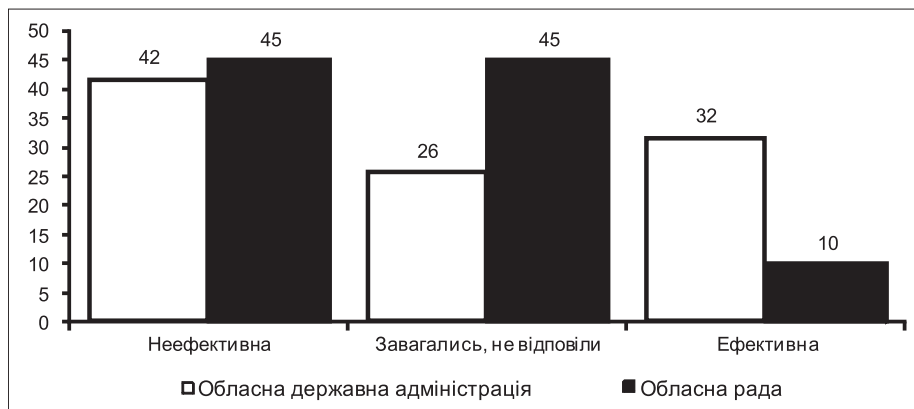

Рис. 3.1. Оцінка соціально-економічної ефективності діяльності обласних органів влади з боку населення (у % до всіх)

кадрів (32%); некомпетентність більшості керівництва (23%); відсутність зворотного зв'язку з громадою (23%).

Також слід відмітити, що негативним чинником, що впливає на ефективність роботи більшості місцевих державних адміністрацій, є протилежні політичні позиції їх керівників та голів місцевих рад. Якщо більшість голів районних дер-

жавних адміністрацій є представниками так званого «помаранчевого табору», то більшість голів районних рад після виборів 2006 р. представляють Партію регіонів. Хоча спостерігалась тенденція призначення нових голів районних державних адміністрацій з числа нейтральних політичних фігур (наприклад, головою Балаклійської районної державної адміністрації призначено представника Народної партії України С.І. Масельського).

4. Стосунки між обласною радою та обласною державною адміністрацією

Стосунки між обласною радою та обласною державною адміністрацією в цілому визначаються невідповідністю структури представництва інтересів громадян у виконавчій гілці влади, коли у грудні 2004 р. більшість населення Харкова та області підтримало політичну програму В. Януковича та партії регіонів, а більшість посад у виконавчій владі зайняли представники політичних сил, орієнтованих на політичну програму В. Ющенка. Результати парламентських виборів весни 2006 р. тільки наочно виокреслили це протистояння, яке посилювала довга «коаліційщина», коли тривалий час після виборів політична ситуація в області була невизначеною через несформованість Кабінету Міністрів України. При цьому харківські лідери НСНУ, які контролюють не тільки обласну державну адміністрацію, але й більшість райдержадміністрацій, є найбільш послідовними непримиренними противниками будь-яких угод і домовленостей з Партією регіонів. Про це неодноразово заявляли як А. Аваков, так і Я. Ющенко.

Суттєві протиріччя між обласною радою V скликання (попередня рада разом з її головою були більш помаранчевими) та обласною державною адміністрацією, насамперед, зумовлені категоричним несприйняттям позицій репрезентантів протилежних політичних сил, які складають основу органів представницької та виконавчої влади. Партія регіонів, спираючись на підвищення ролі представницької гілки влади, зумовлених змінами до Конституції, практично одразу почала тиск на політичних опонентів з виконавчих органів.

Зокрема, 3 червня 2006 р. обласна рада на другій сесії V скликання обласної ради 105 депутатів (більше 2/3) таємним голосуванням висловила недовіру голові обласної державної адміністрації А. Авакову. Останній, посилаючись на порушення процедури під час проведення голосування щодо недовіри, подав позов до суду про визнання рішення обласної ради незаконним. 5 червня 2006 р. Київський районний суд м. Харкова призупиняє дію рішення про висловлення недовіри голові ОДА. У процесі оскарження цього рішення 13 жовтня 2006 р. суд Київського району м. Харкова виніс рішення, що порушення під час голосування щодо недовіри Арсену Авакову несуттєві; відмовив в позові голові ОДА в повному об'ємі і скасував заходи щодо забезпечення позову в частині припинення дії рішення Харківської обласної ради. Втім 30 листопада 2006 р. Апеляційний суд Харківської області знову частково задовольнив апеляційну скаргу голови ОДА і відмінив постанову Київського районного суду від 13.10.2006 р. Однак 24 січня 2007 р. Вищий Адміністративний Суд скасував постанову Апеляційного суду Харківської області і залишив без змін постанову Київського районного суду м. Харкова від 13.10.2006 р. Але 3 квітня 2007 р. Верховний Суд України своїм рішенням скасував ухвалу Вищого адміністративного суду України та залишив в силі постанову Апеляційного суду Харківської області від 30.11.2006 р. про

суттєві порушення під час висловлення недовіри Голові Харківської облдержадміністрації Арсену Авакову. Рішення Верховного Суду України не підлягає оскарженню. Таким чином, А. Аваков залишається вищою посадовою особою Харківської області.

Судова тяганина з відміною/підтвердженням рішення про недовіру голові обласної державної адміністрації довгий час обумовлювала політичне життя області та хід політичних акцій як протестного характеру, так і на підтримку губернатора. Зокрема, 2 жовтня 2006 р. 10 депутатів облради, міськради і низки райрад Харкова розпочали «безстрокову» голодовку в приміщенні облради, наполягаючи на негайній відставці голови Харківської ОДА. Однак ще до кінця місяця після розмови з голодуючими депутатами різних рівнів від Партії регіонів (депутат Верховної Ради Олена Лукаш, В. Салигін та ін.) голодування перед кабінетом А. Авакова було припинено. Уже наступного дня, 3 жовтня 2006 р., представники партії «Реформи і порядок», НСНУ, УРП «Собор», Християнсько-демократичний союз, ПППУ провели акцію на підтримку діючого губернатора.

4 жовтня 2006 р. з ініціативи обласної організації Партії регіонів розпочинався збір підписів за відставку губернатора. Невдовзі голова обласної ради В. Салигін навіть заявляв на прес-конференції, що регіонали намагатимуться «...до прийняття Президентом рішення про відставку голови ОДА А. Авакова не розглядати на сесіях облради проекти рішень, котрі подаються на розгляд сесії з боку нелегітимної влади». У жовтні 2006 р. врегулювати ситуацію на Харківщині приїждить спільна комісія з перевірки діяльності облдержадміністрації та соціально-економічних показників (4 — із Секретаріату Президента, 20 — представники міністерств і відомств). Комісія працювала чотири дні в області й зробила в цілому позитивний висновок. Незважаючи на це, голова обласної ради В. Салигін на засіданнях Кабінету Міністрів України заявив про незадовільну роботу обласної та районних державних адміністрацій.

Загострене протистояння між гілками влади намагався врегулювати своїм приїздом 1 листопада Президент України В. Ющенко. За підсумками його приїзду та спільної зустрічі із керівниками області в Секретаріаті Президента України здавалось, що конфлікту покладений кінець. Але через декілька днів голова обласної ради та міський голова це заперечили.

Слід зазначити, що помаранчеві сили — партія «Народний Союз «Наша Україна», Українська Народна Партія, Партія промисловців і підприємців (до певного часу), Християнсько-демократичний Союз, УРП «Собор», Партія «Реформи і порядок» хоча й підтримували голову облдержадміністрації своїми акціями та політичними заявами в протистоянні з регіоналами, однак робили це мляво та за фактичної відсутності масової підтримки.

Частково це пояснюється тим, що більшість харків'ян виступають проти перегляду результатів (відміну) Конституційної реформи від 8 грудня 2004 р., в той час як пропрезидентські сили продовжують настоювати на відміні політреформи. Ця тема активізувалася в листопаді 2006 р., на що у відповідь до Києва було

направлено звернення голів райрад до Президента України з підтримкою другого етапу політ реформи. Нарешті, на останній конференції регіональної організації НСНУ, яка відбулася 18 лютого (1150 делегатів, серед яких — народні депутати В. Кириленко, П. Ющенко, М. Жулинський, О. Фельдман, В. Камчатний), подолання парламентом вето Президента на Закон про Кабмін було названо антиконституційною дією та узурпацією влади Урядом та закликано «Нашу Україну» звернутися до Конституційного Суду України з поданням про визнання змін до Конституції від 8 грудня 2004 р. неконституційними.

Однак проблеми помаранчевих сил на Харківщині пов'язані не стільки з тим, що харків'яни прихильні до конституційної реформи, скільки з втраченими в постмайданний період надіями на чесну професійну владу, розділення влади й бізнесу, позитивні зрушення у економіці, відкритість та демократичність дій нових чиновників. Натомість на Харківщині, як і в цілому в державі, яскраво проявилась некомпетентність деяких членів «помаранчевої» команди. Згадати хоча б такі гучні, але неоднозначні кадрові рішення як призначення начальником управління у справах молоді 23-річного Андрія Васильова, головою Красноградської РДА — 28-річного Антона Геращенка, тощо. Та й призначення заступником голови ОДА племінника Президента, який до того не проявив себе ані справжнім лідером (хоч він є головою НСНУ області), ані керівником державного органу, сприймається харків'янами здебільшого негативно як яскравий прояв кумівства. У свою чергу, й Харківська міськрада відзначилася подібним кадровим призначенням, віддавши посаду начальника управління у справах сім'ї та молоді юному комерсанту Андрію Хижняку.

Разом з політичним наступом, Партія регіонів намагалася вибити з рук губернатора й економічні важелі. У жовтні 2006 р. її керівники зажадали зміни керівництва ТЕЦ-5 і «Харьковобленерго», через яких, буцімто А. Аваковим контролюються ці підприємства. Втім, ця спроба провалилася: лояльні до губернатора керівники залишилися на своїх місцях. Невдовзі спробували звільнити керівника «Електротяжмашу» Віталія Чередника, який також є креатурою Авакова. У відповідь було організовано мітинг на підтримку В. Чередника і його залишили в спокої. Єдиною явною перемогою Партії регіонів на терені боротьби за зниження економічного впливу А. Авакова в регіоні стала зміна керівника заводу ім. Малишева, котра пройшла у кращих «підклимових» традиціях — без гучних заяв і мітингів. Удар для обласної адміністрації, як зазначає інформаційне агентство «STATUS QUO», виявився несподіваним і болючим, оскільки попередній керівник перебував у сфері впливу губернатора.

На сьогодні, після певних домовленостей між головами ОДА та обласної ради, ситуація у відносинах між виконавчою та представницькою гілками влади в області дещо стабілізувалася. Насамперед, цьому посприяли кілька кадрових рішень А. Авакова, призначення кількох нових голів районів, погоджених з головою обласної ради В. Салигіним. У свою чергу, сенсаційною стала заява голови обласної ради, який визнав помилковим рішення про призначення О. Тарасенка

на посаду генерального директора державного підприємства «Завод ім. Малишева», якого він особисто рекомендував Кабінету Міністрів України на цю посаду.

На цьому фоні нарощується конфлікт між облдержадміністрацією та міською радою, очолюваною міським головою Михайлом Добкіним та секретарем міської ради Генадієм Кернесом. З їх сторони постійно лунають нові звинувачення на адресу облдержадміністрації. Так, Г. Кернес звинуватив виконавчу владу в організації незаконного стеження й навіть затримав 20 січня співробітника СБУ під час виконання останнім службових обов'язків, коли той, на переконання секретаря міськради, стежив за ним. У свою чергу, А. Аваков звинуватив Г. Кернеса у безпосередній організації масового побиюща у грудні 2006 р.

Згадана акція мала політично-реваншистський підтекст. Сутність справи полягає в тому, що група супермаркетів «Таргет», контрольована братами Протасами, під час помаранчевої революції підтримувала й фінансувала виборчу кампанію В. Ющенка. Згодом Протасам під будівництво нового магазину виділили земельну ділянку по вул. Клочківській. Формально — це паркова зона, там ростуть зелені насадження й правомірність такого виділення викликає сумнів. Та й жителі навколишніх домів не зрадили перспективі появи супермаркету на місці невеличкого скверика і вдалися до акцій протесту.

Слід зазначити, що сам А. Аваков ніколи публічно не відстоював інтереси «Таргету» (можливо через конкуренцію мережі протасовських супермаркетів мережі магазинів «Пятерочка», близької до губернаторського «Інвестора»). З приходом до влади в Харкові регіоналів, одним із перших рішень нової міської ради стало «відновлення справедливості» — відміна окремих рішень попередньої ради саме в частині виділення земель, у тому числі тієї, що брати Протаси вже оголодили металевим огорожею та розпочали нульовий цикл будівництва.

Не очікуючи вирішення спірного питання в судових інстанціях («Таргет» подав позовну заяву на рішення нової міської ради), під фактичним патронатом «батьків міста» саме в цьому місці у вихідний день 16 грудня 2006 р. зібралася громадськість з автокраном та «болгарками», щоб «висаджувати на суботнику берізки». «Зовсім випадково» по іншу сторону паркану знаходилося біля 30 охоронців «Таргету», котрі також «прибирали територію». Усе закінчилося бійкою та невеликим кровопролиттям, внаслідок чого більше 20 осіб потрапили до травмпункту, 3 з них — у важкому стані. Кадри цього інциденту оперативно були продемонстровані харків'янам Владиславом Протасом, який очолює громадську організацію «Міська варта» (інституція самоорганізації громадян, що прагнуть контролювати міську владу, аналог Київського ГАКу).

Однак лише 23 грудня Служба безпеки України в Харківській області порушила кримінальну справу за статтею 294 Кримінального кодексу України — «Організація масових безладів, які супроводжувалися насильством». Органи прокуратури публічно підключилися до розслідування лише 25 грудня, коли прокурор Харківської області Василь Синчук оголосив, що його установа також займається подіями на вул. Клочковській, 197. За кілька днів стався вибух (який,

за свідченням очевидців, походив більше на розрив петарди) біля готелю, в якому знаходиться приватний офіс секретаря міської ради Г. Кернеса, який в той час заходив до будинку. Г. Кернес використав цей інцидент для власного самопіару, звинувативши у підготовці вибуху А. Авакова та В. Протаса.

Політичну оцінку подіям 16 грудня мала дати Верховна Рада, однак вирішення цього питання у парламенті так і не було розглянуто.

У протистояння втрутився вже й голова фракції «Наша Україна» у Верховній Раді, народний депутат України В. Кириленко, який на обласній конференції НСНУ підтвердив участь низки народних депутатів України від парламентської опозиції в сесії Харківської міської ради 21 лютого, на якій фракція НСНУ у міській раді ініціювала створення робочих груп для перевірки обґрунтованості тарифів на ЖКГ та діяльності Г. Кернеса, однак добитися свого не спромоглася.

Експертне дослідження дає підстави говорити про те, що відсутність плідної співпраці з органами місцевого самоврядування є характерною і для районних державних адміністрацій. Так, 48% експертів констатують, що сьогодні органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування в Харківській області дистанціюються один від одного, намагаючись самотужки вирішити певні завдання, а 29% — що органи державної виконавчої влади послідовно ухвалюють рішення без узгодження з органами місцевого самоврядування (навіть тоді, коли таке узгодження є просто необхідним). Найбільше ефективній взаємодії органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, за оцінками 58% експертів, перешкоджають бізнес-інтереси керівників обласної державної адміністрації та органів місцевого самоврядування та політичні конфлікти між «антикризовою коаліцією» та опозицією на центральному рівні.

5. Стосунки між більшістю та опозицією в обласній раді

У зв'язку з найбільшим представництвом депутатів від Партії регіонів, у сесійній залі обласної ради переважають рішення, які ініціює саме ця політична сила та їхні колеги з місцевої «антикризової коаліції» — КПУ та фракція «Слобожанський вибір». Втім, найбільш радикальні з рішень, які переважно подаються від депутатів з фракцій КПУ та «Слобожанський вибір», не завжди знаходять підтримку серед депутатів Партії регіонів.

Опозиційні сили (БЮТ, «Наша Україна») тільки активною діяльністю в комісіях можуть впливати на рішення, які приймає обласна рада. Довгий час спостерігалася мовчазна згода на невтручання між обласними фракціями Партії регіонів та блоку Юлії Тимошенко, що пов'язували з особистою дружбою керівника БЮТу на Харківщині О. Фельдмана та міського голови, регіонала М. Добкіна. Однак із загостренням загальнонаціональної політичної ситуації та виникнення загрози позачергових парламентських виборів, політичні сили Харківської області консолідувалися навколо старих антагоністичних таборів — біло-блакитного та помаранчевого.

17 лютого представники антикризової коаліції оголосили про створення Координаційної ради на рівні області, до якої увійшли лідери обласних партійних організацій: від Харківського обласного відділення Партії регіонів — В. Салигін, від СПУ — В. Суботін, від КПУ — А. Александровська, та ще декілька керівників цих партій. Представники антикризової коаліції першочерговими завданнями задекларували: наведення ладу в питаннях тарифів і ціноутворенні, кадрових питаннях, проведення спільних акцій.

Також було оприлюднено «Меморандум про взаєморозуміння і співпрацю харківських обласних осередків Партії регіонів, Соціалістичної партії України, Комуністичної партії України». Досягнуто домовленість щодо створення Координаційних рад на рівні районів.

У свою чергу найбільші за чисельністю та мережею партійних осередків в області опозиційні партії Блоку Юлії Тимошенко та «Народного Союзу «Наша Україна», реалізуючи домовленості між керівними органами зазначених партій, 6 березня також ухвалили рішення про координацію дій власних фракцій в місцевих радах області. В регіоні масово почалися процеси підготовки до виборів. У лютому відбувся візит Ю. Луценка, який супроводжувався «вербовкою» потенційних лідерів та створенням обласних структур «Народної самооборони». На початку березня БЮТ провів семінар-тренінг для партійних функціонерів за участю керівника програм Міжнародного республіканського інституту Брайана Меффорда.

Політична мобілізація та стан «холодної громадянської війни» в суспільстві призвели до того, що більшість мешканців Харківської області, за оцінками експертів,

є невпевненими у «завтрашньому дні» (77%). Рівень соціальної напруженості в Харківській області (під чим розумілося явне чи приховане загострення відносин між певними соціальними групами, існування високого рівня незадоволеності значної частини територіальної громади політичними та соціально-економічними процесами, що відбуваються) через рік після виборів визначається як середній (індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає відсутність соціальної напруженості, +1 — вибухонебезпечна ситуація, дорівнює $I=0,13$).

Але, необхідно зазначити, що більшість експертів (81%) вказує на можливість, за певних обставин, його суттєвого зростання. Головними причинами цього можуть стати подальше підвищення цін на комунальні послуги та виселення неплатників житлово-комунальних послуг з їхніх квартир у менші за площею або надання соціального житла, підвищення цін на товари та продукти першої необхідності (рис 5.1).

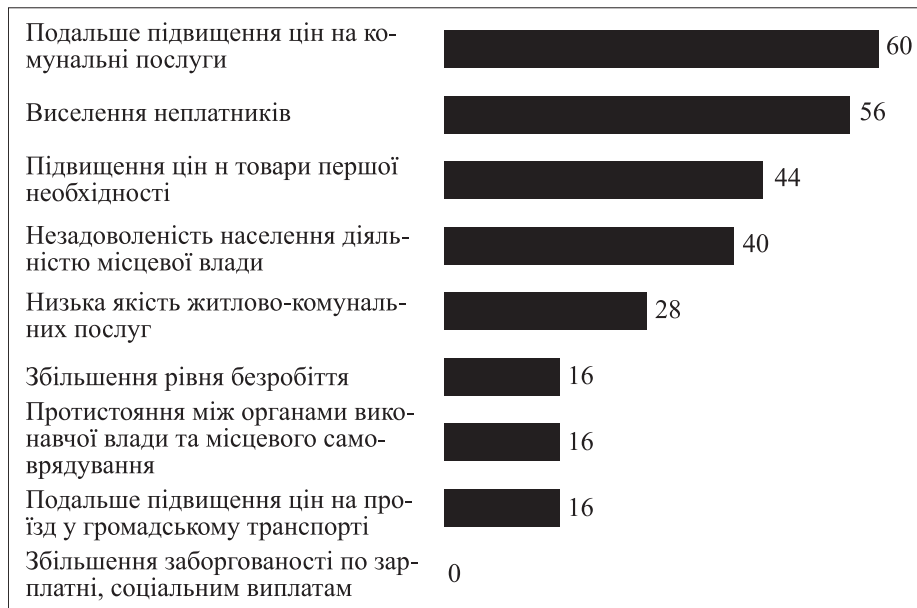

Рис. 5.1. Розподіл відповідей респондентів на запитання «Що може стати причиною підвищення рівня соціальної напруженості в Харківській області» (у % до тих, які відповіли)

Імовірно, відсутність істотних позитивних зрушень у рівні добробуту, негативно вплинула на психоемоційний стан мешканців Харківської області і їхнє ставлення до більшості суб'єктів політичних відносин (табл. 5.1).

Як видно з табл. 5.1, найнижчим є рівень довіри до центральних органів влади, а також правоохоронних та судових органів є надзвичайно низьким.

Таблиця 5.1

Оцінка довіри населення до суб'єктів політичних відносин

(за індексом довіри (I_d) від -1 до 1 , де -1 означає повну недовіру,

0 — середній рівень довіри, $+1$ — повну довіру)

№	Суб'єкт політичних відносин	Індекс довіри
<i>Центральний рівень влади</i>		
1.	Президент України	-0,50
2.	Голова Верховної Ради України	-0,34
3.	Верховна Рада України	-0,25
4.	Кабінет Міністрів України	-0,20
5.	Прем'єр-міністр України	-0,08
<i>Середні показники:</i>		-0,27
<i>Обласний рівень влади</i>		
6.	Голова обласної ради	-0,27
7.	Голова обласної державної адміністрації	-0,10
8.	Обласна рада	-0,06
9.	Обласна державна адміністрація	-0,03
<i>Середні показники:</i>		-0,12
<i>Місцевий рівень влади</i>		
10.	Міські ради	-0,29
11.	Міські голови	-0,23
12.	Голови райдержадміністрацій	-0,11
13.	Районні державні адміністрації	0,02
14.	Селищні/сільські голови	0,06
15.	Селищні/сільські ради	0,10
<i>Середні показники:</i>		-0,08
<i>Загальний рівень довіри населення до влади:</i>		-0,21
<i>Обласні осередки політичних партій</i>		
16.	Народний Союз «Наша Україна»	-0,40
17.	Соціалістична партія України	-0,40
18.	Комуністична партія України	-0,38
19.	Прогресивна соціалістична партія України	-0,37
20.	Партія регіонів України	-0,10
<i>Середні показники:</i>		-0,35

Закінчення табл. 5.1

№	Суб'єкт політичних відносин	Індекс довіри
<i>Засоби масової інформації</i>		
21.	Центральні засоби масової інформації	0,02
22.	Місцеві засоби масової інформації	0,11
<i>Середні показники:</i>		<i>0,07</i>

Серед персоніфікованих носіїв владних повноважень менше всього мешканці області довіряють Президенту України В. Ющенку. Привертає увагу порівняно високий авторитет селищних/сільських рад та їхніх голів. Серед політичних партій найвищі показники має Партія регіонів України. Цікаво, що найбільшою довірою у населення користуються так звана «четверта» влада — місцеві ЗМІ. Негативне ставлення населення області до суб'єктів політичного життя, імовірно, зумовлене різністю інтересів політиків (влади) та «пересічних громадян» (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Оцінка рівня збігу з інтересами населення діяльності суб'єктів політичних відносин

(за індексом збігу інтересів (Izi) від -1 до 1, де -1 означає повну відсутність збігу інтересів, 0 — середній рівень збігу інтересів, +1 — повний збіг інтересів)

№	Суб'єкт політичних відносин	Індекс збігу інтересів
<i>Центральний рівень влади</i>		
1.	Президент України	-0,45
2.	Голова Верховної Ради України	-0,38
3.	Верховна Рада України	-0,37
4.	Прем'єр-міністр України	-0,27
5.	Кабінет Міністрів України	-0,16
<i>Середні показники:</i>		<i>-0,33</i>
<i>Обласний рівень влади</i>		
6.	Обласна рада	-0,22
7.	Голова обласної ради	-0,20
8.	Обласна державна адміністрація	-0,03
9.	Голова обласної державної адміністрації	0,01
<i>Середні показники:</i>		<i>-0,11</i>
<i>Місцевий рівень влади</i>		
10.	Міські голови	-0,25

Закінчення табл. 5.2

№	Суб'єкт політичних відносин	Індекс збігу інтересів
11.	Міські ради	-0,23
12.	Селищні/сільські голови	-0,06
13.	Селищні/сільські ради	-0,01
14.	Голови райдержадміністрацій	0,02
15.	Районні державні адміністрації	0,06
<i>Середні показники:</i>		<i>-0,08</i>
<i>Обласні осередки політичних партій</i>		
16.	Соціалістична партія України	-0,51
17.	Народний Союз «Наша Україна»	-0,48
18.	Партія регіонів України	-0,43
19.	Прогресивна соціалістична партія України	-0,43
20.	Комуністична партія України	-0,37
<i>Середні показники:</i>		<i>-0,44</i>

Аналіз наведених даних доводить вищу соціальну ефективність роботи обласної державної адміністрації порівняно з обласною радою, а місцевих органів влади порівняно з центральними. Вкрай відірваною від потреб своїх територіальних громад є, за оцінками експертів, діяльність і місцевих осередків політичних партій.

Відзначимо, що існує високий рівень залежності між рівнем довіри населення та рівнем збігу діяльності органів влади з інтересами населення Харківської області (табл. 5.3).

Як свідчать результати опитування експертів, найбільше ця залежність простежується щодо оцінок діяльності місцевих органів влади (міських, селищних і сільських рад та їхніх голів, районних державних адміністрацій), правоохоронних, судових органів і Президента України В. Ющенка. Найменше — щодо оцінки обласної державної адміністрації та її голови А. Авакова, обласної ради і Прем'єр-міністра України В. Януковича.

Можливо, авторитет останніх в суспільстві залежить в багатьом і від інших (можливо, політичних) чинників. В усякому разі експерти безпосередньо не пов'язують рівень довіри до них і рівень відповідності їхніх кроків потребам та інтересам населення.

Таблиця 5.3

Оцінка кореляції

(за шкалою від -1 до $+1$, де -1 — існує зворотна залежність, 0 — відсутність залежності, $+1$ — існує пряма залежність між ознаками) між рівнем довіри до суб'єктів влади (за індексом довіри (Ідн) та рівнем збігу інтересів (Ізі) (за індексом збігу інтересів (Ізі))

№ з/п	Суб'єкт політичних відносин	Індекс довіри	Індекс збігу інтересів	Коеф. кореляції Пірсона
<i>Центральний рівень влади</i>				
1.	Президент України	-0,50	-0,45	0,65
2.	Кабінет Міністрів України	-0,20	-0,16	0,31
3.	Прем'єр-міністр України	-0,08	-0,27	0,20
4.	Верховна Рада України	-0,25	-0,37	0,15
5.	Голова Верховної Ради України	-0,34	-0,38	0,20
<i>Обласний рівень влади</i>				
6.	Обласна державна адміністрація	-0,03	-0,03	-0,06
7.	Голова обласної державної адміністрації	-0,10	0,01	0,20
8.	Обласна рада	-0,06	-0,22	0,07
9.	Голова обласної ради	-0,27	-0,20	0,51
<i>Місцевий рівень влади</i>				
10.	Районні державні адміністрації	0,02	0,06	0,79
11.	Голови райдержадміністрацій	-0,11	0,02	0,44
12.	Міські ради	-0,29	-0,23	0,64
13.	Міські голови	-0,23	-0,25	0,69
14.	Селищні/сільські ради	0,10	-0,01	0,75
15.	Селищні/сільські голови	0,06	-0,06	0,64
<i>Обласні осередки політичних партій</i>				
16.	Партія регіонів України	-0,10	-0,43	0,44
17.	Народний Союз «Наша Україна»	-0,40	-0,48	0,53
18.	Соціалістична партія України	-0,40	-0,51	0,55
19.	Комуністична партія України	-0,38	-0,37	0,55
20.	Прогресивна соціалістична партія України	-0,37	-0,43	0,48

6. Задекларовані пріоритети діяльності політичних сил, що сформували більшість в обласній раді та їх відповідність передвиборним програмам

Як напередодні парламентських виборів, так і після них Партія регіонів пріоритетами своєї діяльності задекларувала «Стратегію переходу від промислової економіки ХХ століття до «економіки ідей» ХХІ століття». Ця Стратегія включає в себе комплекс найважливіших структурних реформ, серед яких особливе значення мають:

- податкова реформа — зниження податкового тиску на господарюючі суб'єкти і прибутки українських громадян;
- пенсійна реформа — створення (на додаток до існуючої системи) недержавних пенсійних фондів, кошти яких могли стати потужним джерелом внутрішніх інвестицій;
- комплекс заходів щодо забезпечення енергетичної безпеки України;
- реформа житлово-комунального господарства (ЖКГ);
- заходи щодо лібералізації економіки, які, зокрема, мають на увазі помірне й раціональне втручання держави в політику ціноутворення.

Стратегія Партії регіонів принципово відкидає можливість прямого й швидкого переходу від нашої напівсировинної низькотехнологічної економіки — до економіки постіндустріальної, заснованої на домінуванні високих технологій називаючи це популістською демагогією. Тому етапу затвердження нової (високотехнологічної) економіки, відповідно до Стратегії Партії регіонів, повинен передувати проміжний етап пізньоіндустріального розвитку, що має пом'якшити контраст між традиційною індустріальною економікою і сформованим в розвинених країнах постіндустріальним суспільством. У ході розвитку пізньоіндустріальні та постіндустріальні структурні елементи мають існувати паралельно, дозволяючи нашому суспільству плавно, еволюційно перерости в суспільство нової високотехнологічної економіки.

Один із пріоритетів Стратегії — проблеми регіонів. Стратегія пропонує замінити нинішні фіскальні і репресивні методи ефективними підходами, заснованими на самостійності, відповідальності, порядку і сильних мотиваціях. При цьому на кожному рівні, починаючи із країни в цілому і закінчуючи низовими громадами, будуть зосереджені ті функції, які найкраще виконуються на цьому рівні. Працюючи на себе, регіони будуть одночасно працювати й на країну. Ті, хто досягають більшого успіху, будуть одержувати додаткові доходи як заохочення; що ж до слабких, особливо депресивних регіонів, то стосовно них буде діяти система компенсуючих трансфертів, а також інструменти, що забезпечують пільгове заохочення за допомогою спрощеного оподаткування (спеціальні економічні зони (СЕЗ), території пріоритетного розвитку (ТПР) і т.ін.).

Стратегією Партії регіонів передбачена й мотивована участь великого капіталу в програмах підйому регіонів. Відповідно буде відрегульована й податкова система, істотно знизяться податки. Стратегія передбачає вперше в історії країни здійснення гасла «Багаті нагодують бідних».

Принциповим моментом Стратегії є визнання виняткової важливості відстоювання країною своїх національних інтересів. Україна повинна перестати бути державою з керованим ззовні суверенітетом.

Безальтернативним є для України шлях затвердження цінностей свободи і демократії, громадянського суспільства. Освоєння євроатлантичних цінностей повинне здійснюватися вибірково, з урахуванням власної самобутності, що відрізняє нас від інших народів і має свої конкурентні переваги.

Істотною щодо цього є проблема подолання розколу країни за ціннісними критеріями на зони Центр-Захід і Схід-Південь. Цілісність України і затвердження громадянського порозуміння в суспільстві були й залишаються найважливішими пріоритетами для Партії регіонів, котра висуває як пріоритетне завдання консолідацію народу України за допомогою спільного (із представниками нинішньої влади) подолання розколу країни — на Центр-Захід і Схід-Південь. Без усього цього не можна перебороти настрої депресії, а також забезпечити духовний підйом, здатний перетворити суспільство.

Висока конкурентоспроможність виступає як прообраз національної ідеї на найближчі десятиліття. Така конкурентоспроможність вирішується на шляхах науково-технологічного прогресу: адже тільки новітні технології забезпечують недосяжний за рахунок інших факторів постійний прибуток.

Економічна стратегія Партії регіонів визначає у вигляді найважливішого пріоритету відродження і випереджальний розвиток в Україні фундаментальної і прикладної науки як базису проривних технологічних ідей, а виходить, і самих глобально конкурентоспроможних технологій.

Крім того, наша країна повинна вирішити проблему корупції, оскільки вона розмиває суспільну повагу до закону, послабляє ефективність уряду й завдає шкоди економічній ефективності. Із цією метою необхідно:

- створити «чорний список» компаній, замішаних у корупції;
- робити призначення на державну службу на основі компетентності й професіоналізму, а не на основі політичної лояльності;
- перейти на нову систему державних закупівель, таких як ефективна система в режимі он-лайн, що привселюдно управляє процесом обробки пропозицій по закупівлях і робить тендерні торги прозорими;
- публікувати відомості про зарплати й доходи всіх членів уряду, суддів і депутатів, а також про їхні зв'язки зі структурами бізнесу.

Основними напрямками запропонованої регіоналами антикризової програми є:

- якісна зміна кадрової політики при формуванні виконавчої влади, опора на професіоналів, що мають репутацію сумлінних службовців і позитивний досвід управлінської роботи;

- випереджальне зростання реальних доходів населення, вимірюване купівельною спроможністю громадян (вона повинна в перспективі вирости у кілька разів), що забезпечить їм гідний рівень і якість життя. Зниження податкових нарахувань на фонд оплати праці; повна ліквідація заборгованості по виплаті заробітної плати. Проведення активної державної політики зайнятості. Впровадження реєстраційного принципу відкриття власного бізнесу;
- розумне й ефективне використання державних коштів, збалансованість Держбюджету, що дозволить не скорочувати соціальні видатки і досягти істотної економії ресурсів за рахунок обмеження невмотивованих видатків;
- усунення невинуватеного втручання органів влади в діяльність господарюючих суб'єктів. Припинення свавілля податкових органів, зменшення фіскального пресу на економіку й, зокрема, на бізнес-структури. Це дозволить знизити частку тіньового сектора, істотно розширити поле оподаткування;
- податкова реформа — скорочення податкового тягаря на суб'єкти економіки й доходи українських громадян і підприємств. Велике скорочення податків, що стягуються з юридичних осіб, і в перспективі — вирівнювання ставок оподаткування доходів фізичних і юридичних осіб. Загальна частка податків, що стягуються, не повинна перевищувати 25% внутрішнього валового продукту (зараз ця частка перевищила 30%), забезпечення гарантованої стабільності податкового законодавства і передбачуваність податкової політики. Держава повинна залишити за собою право в необхідних випадках вдаватися до м'якого впливу на ринкові механізми ціноутворення стосовно соціально значимих товарів і продуктів першої необхідності;
- заохочення інвестицій в майбутнє України. Введення податкових пільг на дослідницькі й конструкторські проекти для того, щоб сприяти трансформації в економіку XXI століття. Відмова від обмежень у сумах, що віднімаються з податків, пов'язаних з оплатою освіти;
- захист прав власності, формування адекватної законодавчої бази, що стимулює інвестування і фінансову активність вітчизняного й іноземного капіталу. Вирішення спірних питань, пов'язаних із приватизацією, винятково в правовому полі. Реальне забезпечення захисту прав інтелектуальної власності;
- модернізація й активізація патентної й ліцензійної політики;
- вживання екстрених заходів щодо запобігання погрозі згорання науково-технологічного розвитку, особливо в сегментах високих технологій;
- удосконалення спеціалізованої фінансової структури. Створення Банку розвитку, інститутів іпотечного кредитування, страхових і пенсійних фондів, інноваційного й стабілізаційного фонду;
- реалізація комплексу заходів зі створення сприятливого інвестиційного клімату: дерегуляція господарчої діяльності, активізація фондового ринку; забезпечення незалежності судової системи й т.ін. Відновлення діяльності

вільних економічних зон, технопарків і територій пріоритетного розвитку. Запобігання неконтрольованому припливу в країну «гарячих грошей» (спекулятивного капіталу), що залучаються нинішньою владою для «латання дір» у бюджеті;

- переорієнтування існуючої експортно-імпоротної політики на захист вітчизняного товаровиробника. Стимулювання експорту продукції. Заохочення імпорту технологій, з метою модернізації вітчизняних підприємств;
- істотне зниження зборів на постачання енергоносіїв в Україну, скасування ПДВ на нафту й газ;
- продовження й активізація роботи з формування і зміцнення Єдиного Економічного Простору (ЄЕП) як кардинально важливого напрямку для реалізації національних інтересів і забезпечення національної безпеки України.

Слід зазначити, що в публічних виступах, заявах, інтерв'ю, рішеннях тощо представники більшості (ПР, СПУ та КПУ) не допускають будь-яких суттєвих відходів від тих пріоритетів діяльності, що були задекларовані під час виборів. Водночас і вирішення багатьох з передвиборчих обіцянок ще дуже далеко від реальності.

7. Задекларовані пріоритети діяльності виконавчої влади в регіоні

До пріоритетних напрямків роботи обласної виконавчої влади (спираючись на офіційну програму діяльності Харківської ОДА) належать:

1. Соціальне житло

- забезпечення житлом працівників соціальної сфери, молодих спеціалістів та незахищених верств населення, що сприятиме закріпленню кадрів, підвищенню рівня соціальної захищеності цих осіб;
- будівництво такого житла у кожному районі області, в першу чергу в районах, де розроблена й затверджена проектно-кошторисна документація.

2. Газифікація населених пунктів області

- підвищення рівня газифікації населених пунктів, у першу чергу з низьким рівнем газифікації, забезпечення введення в дію у 2006 році 268 км газових мереж, газифікація 11 тис. квартир та об'єктів соціальної сфери;
- використання у повному обсязі коштів субвенції з державного бюджету, коштів підприємств НАК «Нафтогаз України», інших залучених коштів.

3. Удосконалення діяльності та матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я

- здійснення реформування медичних послуг в області;
- здійснення ремонту діючої та придбання складної діагностичної та лікувальної апаратури для закладів охорони здоров'я обласного підпорядкування;
- продовження будівництва другої черги діагностичного центру обласної клінічної лікарні;
- проведення капітального ремонту приміщень закладів охорони здоров'я;
- подальший розвиток первинної медичної допомоги населенню області на засадах сімейної медицини;
- забезпечення укомплектування закладів охорони здоров'я, насамперед у сільській місцевості, медичними кадрами.

4. Розвиток освіти і науки

- здійснення організаційно-змістовних перетворень освітянської мережі з метою забезпечення рівного доступу до сучасної якісної освіти та підтримки обдарованої молоді;
- забезпечення гарантованого і безпечного підвозу учнів і вчителів до шкіл та в зворотному напрямі шляхом реалізації державної і обласної програм «Шкільний автобус»;
- продовження комп'ютеризації системи освіти і створення районних електронних інформаційних мереж та обласного освітянського порталу;

- забезпечення кваліфікованими робітничими кадрами економіки регіону шляхом посилення соціального партнерства між професійно-технічними навчальними закладами, підприємствами-замовниками робітничих кадрів та іншими соціальними партнерами;
- визначення та підтримка пріоритетних напрямів наукових досліджень, враховуючи потреби і можливості регіону.

5. Удосконалення діяльності у сфері підтримки сімей та молоді

- розвиток та розширення мережі закладів соціального захисту та сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї), а також спеціалізованих формувань по роботі з молоддю і жінками (молодіжні центри праці, молодіжні бізнес-центри, бізнес-інкубатори, центри соціально-психологічної реабілітації, кризові центри, спеціалізовані соціальні служби);
- поліпшення матеріально-технічного, науково-методичного забезпечення діяльності дитячих оздоровчих таборів, створення сприятливих умов для реалізації соціально-педагогічних, медико-оздоровчих інноваційних проєктів відпочинку та оздоровлення дітей, збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами відпочинку та оздоровлення;
- сприяння розвитку мережі сільських та селищних центрів соціальних служб для молоді;
- введення в дію центрів соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх у Балаклійському та Красноградському районах, містах Ізюмі, Чугуєві; створення нових у містах Куп'янську, Лозова;
- організація регулярних обстежень умов проживання та виховання в неблагополучних сім'ях, надання їм необхідної допомоги.

6. Відродження культурних і просвітницьких традицій

- відкриття нових сільських бібліотек; поповнення фондів бібліотек області книгами та періодичними виданнями;
- здійснення ремонтних робіт та добудови будинків культури та сільських клубів;
- виконання робіт з реставрації та облаштування споруди Харківської обласної філармонії;
- реконструкція Будинку штабів військового поселення (школа військових топографів) у м. Чугуєві під приміщення картинної галереї;
- капітальний ремонт будівлі Харківського академічного українського драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка та надання йому статусу «національного»;
- реставрація визначних пам'яток архітектури національного значення: виконання комплексу відбудовних і пам'яткоохоронних робіт Успенського собору (м. Харків) і Шарівського палацово-паркового комплексу (Богодухівський район);

- створення заповідників на базі історико-археологічного музею «Верхній Салтів» (Вовчанський район), музею І.Ю. Рєпіна (м. Чугуїв) та літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди (сmt. Сковородинівка Золочівського району);
- розвиток туристичної діяльності. Відновлення та розвиток нових туристичних маршрутів до пам'ятних місць, пов'язаних із життям і діяльністю видатних діячів історії, культури і мистецтва.

7. Створення нових робочих місць

- створення нових робочих місць у кількості 63 тис. робочих місць, сприяння підприємству та самостійній зайнятості населення;
- активізація роботи, спрямованої на розвиток інфраструктури села, «зеленого туризму», підтримку підприємницької ініціативи сільських безробітних для організації та започаткування підприємницької діяльності;
- з метою збільшення попиту на робочу силу, розширення можливостей працевлаштування для населення: здійснення професійно-освітньої підготовки і перепідготовки кадрів, підвищення якості робочої сили;
- професійна орієнтація випускників загальноосвітніх шкіл в напрямку підготовки фахівців та кваліфікованих робітників за спеціальностями та професіями, які мають попит на ринку праці.

8. Поліпшення ділового клімату, стимулювання розвитку підприємництва

- зменшення адміністративних бар'єрів, що стримують розвиток підприємництва шляхом забезпечення ефективної роботи створених Єдиних реєстраційних палат та Єдиних дозвільних офісів у містах та районах області;
- розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, активізація та підтримка підприємницької діяльності в містах та районах області;
- сприяння отриманню малими підприємствами у виробниче користування незадіяних приміщень, обладнання, земельних ділянок;
- усунення правових, економічних та адміністративних перешкод щодо розвитку підприємництва;
- удосконалення фінансово-кредитної системи підтримки малого підприємництва.

9. Розвиток провідних галузей промисловості та підвищення конкурентоспроможності виробництва

- забезпечення зростання обсягів промислового виробництва та покращення фінансового стану підприємств;
- сприяння підвищенню ефективності роботи енергомашинобудівного комплексу області;
- сприяння організації власного виробництва вітчизняних малолітражних дизельних двигунів та розроблення на їх базі силових і енергетичних установок для АПК;

- тісна співпраця з центральними органами виконавчої влади з метою прискорення вирішення проблемних питань конкретних підприємств: ДП «Завод ім. Малишева», ВАТ «ХТЗ» та ін.;
- підтримка інноваційного розвитку промислових підприємств; підвищення рівня використання науково-технічного потенціалу у промисловості;
- сприяння нарощуванню питомої ваги випуску продукції (робіт, послуг), що відповідає світовим стандартам, з метою підтвердження можливості виробництва в області конкурентоспроможної продукції європейської якості у зв'язку з євроінтеграційними процесами в Україні;
- сприяння забезпеченню галузей промисловості висококваліфікованими кадрами робітничих спеціальностей шляхом співпраці підприємств з професійно-навчальними закладами.

10. Розвиток аграрного сектора

- створення високотехнологічного сільськогосподарського виробництва та переробки сировини шляхом залучення інвестицій та кредитних ресурсів;
- продовження роботи щодо удосконалення структури посівних площ, впровадження новітніх технологій та засобів виробництва. За рахунок цього передбачається забезпечити виробництво зерна в обсягах 2,4 млн. т, цукрових буряків — 1,3 млн. т, соняшнику — 344 тис. т;
- розвиток молочного скотарства із здійсненням необхідного організаційного, фінансового і правового забезпечення;
- реалізація заходів щодо підвищення рівня доходів сільського населення;
- завершення видачі державних актів на право приватної власності на землю всім бажаючим власникам земельних сертифікатів.

11. Активізація інвестиційної діяльності та розвиток експортного потенціалу області

- сприяння іноземним інвесторам у питаннях консультативної допомоги відповідно до чинного законодавства України, у супроводженні інвестиційних проектів, які реалізуються в області, а також у координації роботи інвесторів з місцевими органами виконавчої влади;
- сприяння організації міжнародних заходів із залученням зацікавлених організацій, підприємств та установ області з метою пошуку та просування потенційних інвесторів для залучення інвестицій в економіку області;
- доопрацювання та винесення на розгляд сесії облради проекту регіональної програми стимулювання розвитку експортного потенціалу Харківської області на 2006-2007 рр.

12. Підвищення ефективності управління об'єктами державної та комунальної власності

- сприяння підвищенню ефективності роботи державних підприємств та акціонерних товариств з державною часткою;

- забезпечення проведення інвентаризації комунального майна територіальних громад області, підвищення ефективності його використання.

Підсумовуючи, слід зазначити, що як і у випадку з передвиборчими обіцянками більшості, реальне виконання задекларованих пріоритетів обласної державної адміністрації є далеким від бажаного. Інакше й не могло бути в ситуації поляризації та розбалансованості державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що, як у відомій байці про Лебедя, Рака та Щуку, тягнуть воза господарства Харківщини в різні боки.

8. Результати діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в регіоні в економічній, соціальній, політичній та культурній сферах за період від початку роботи Верховної Ради України останнього скликання

Попри політичні негаразди, економічні результати діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади Харківщини в цілому позитивні й характеризуються зростанням за більшістю напрямків. Як промисловий регіон, область виробила 5,1% від загального обсягу реалізованої промислової продукції країни.

У 2006 р. обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) склав 23 716,6 млн. грн. (у діючих цінах), що забезпечило приріст обсягів промислового виробництва у 2006 р. на 5,88% у порівнянні з 2005 р.

Найбільші темпи росту обсягів промислового виробництва досягнуто в галузях:

- видобування неенергетичних матеріалів — 103,45%;
- харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів — 111,51%;
- легка промисловість — 112,95%;
- виробництво деревини та виробів з деревини — 149,07%;
- целюлозно-паперова, поліграфічна промисловість; видавнича справа — 116,17%;
- виробництво інших неметалевих мінеральних виробів (будматеріали, скло-вироби) — 123,88%;
- металургія та оброблення металу — 118,38%;
- інше виробництво — 100,26%;
- виробництво та розподілення електроенергії, газу та води — 109,80%.

Не поступається промисловості й сільське господарство. У 2006 р. по сільськогосподарських підприємствах виробництво м'яса збільшилось на 13,8, яєць — на 35,0%. За статистичними даними станом на 01.01.2007 р. в області в усіх категоріях господарств зібрано 1 млн. 716 тис. т зернових та зернобобових культур (включаючи кукурудзу), урожайність склала 20,2 ц/га, кукурудзи на зерно (у вазі після доробки) зібрано 207,2 тис. т, урожайність склала 27,8 ц/га. Цукрових буряків накопано 1,6 млн. т (у заліковій вазі), що на 44,0% більше в порівнянні з 2005 р., соняшнику зібрано 376,5 тис. т, що на 25,3% більше урожаю 2005 р.

Під урожай поточного року озимі посіяно на площі 422,1 тис. га, що на 9,0% більше 2005 р. Озимі зійшли на всій площі і 98% їх знаходяться у доброму і задовільному стані.

У транспортній галузі у 2006 р. всіма видами транспорту перевезено 797,7 млн. пасажирів, що на 2,9% більше, ніж у 2005 р. У тому числі залізничним, авіаційним, автомобільним транспортом перевезено 41,5 млн. т вантажів, 234,8 млн. па-

сажирів. Проти січня-грудня 2005 р. обсяги вантажних перевезень збільшилися на 10,2, пасажирських — на 4,2%.

За останній рік нарощувалися капітальні вкладення та будівельна діяльність. Так, інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення) підприємств та організацій усіх форм власності за рахунок усіх джерел фінансування склали 122,3% до 2005 р. У 2006 р. введено в експлуатацію 351,73 км газопроводів, що на 40,5% більше, ніж у 2005 р. Будівельними організаціями усіх форм власності за 2006 р. виконано власними силами робіт на суму 1 995,1 млн. грн. Порівняно з 2005 р. обсяг підрядних робіт у порівнянних цінах збільшився на 16,7%. У січні-грудні 2006 р. на будівництві метрополітену освоєно капітальних вкладень в обсязі 65,9 млн. грн., що в 1,6 раза більше, ніж у січні-грудні 2005 р.

Незважаючи на політичну нестабільність у державі, іноземні інвестиції в економіку Харківської області склали 1 010,85 млн. дол. США, що в 1,8 раза більше, ніж на 01.01.2006 р. Якщо на початок 2006 р. на одного мешканця області припадало 191,9 дол. США іноземних інвестицій (прямих — 165,9 дол. США), то наприкінці року було вже 358,0 дол. США (прямих — 326,0 дол. США).

Зовнішньоторговельний оборот за січень-листопад 2006 р. (статзвітність надходить із запізненням на 2 місяці) склав 2523,8 млн. дол. США і в порівнянні з відповідним періодом 2005 р. збільшився на 22,2%. Експортні поставки товарів збільшилися на 22,5%, імпорتنі надходження — на 22,1%.

Розвиток підприємництва в області має позитивну динаміку. За оперативними даними, кількісні показники цієї сфери у 2006 р. в порівнянні з попереднім роком зросли на 3-5%.

На сьогоднішній день в області здійснюють свою діяльність майже 20 тис. підприємств малого бізнесу, на яких працюють 129 тис. осіб. Кількість підприємців — фізичних осіб складає 135,0 тис. осіб. На 10 тис. населення приходиться 67 малих підприємств. За цими показникам Харківська область входить у першу п'ятірку по Україні. Усього в малому бізнесі зайнято понад 400 тис. осіб, що складає близько 32% від зайнятого населення області.

Збільшилися обсяги кредитування банківськими установами реального сектору економіки. Станом на 01.01.2007 р. вони складають 11404,0 млн. грн., що на 55,1% більше в порівнянні з 2005 р. Зростає довіра населення до банківських установ, про що свідчить збільшення депозитних внесків фізичних осіб. Їх обсяг у порівнянні з 2005 р. зріс на 44,5% та склав 4623,0 млн. грн.

Індекс споживчих цін (тарифів) у грудні 2006 р. становив 100,2% (по Україні — 100,9%), в тому числі: на продукти харчування — 100,3% (по Україні — 100,7%), на непродовольчі товари — 99,8% (по Україні — 100,1%), на платні послуги — 100,4% (по Україні — 102,2%).

Індекс цін виробників промислової продукції по області становив 99,0% (по Україні — 100,5%).

Розрахунки споживачів області у 2006 р. за електроенергію склали 112,7% від вартості спожитого (у 2005 р. — 103,6%).

У 2006 р. на Харківщині створено понад 70 тис. робочих місць, при цьому середньооблікова чисельність штатних працівників за колом звітуючих підприємств в області зросла на 15 тис. осіб. Ситуація зі створенням робочих місць потребує пояснень, оскільки на ринку праці області незаповненими є тисячі вакансій як низько-, так і висококваліфікованих працівників, тому центр соціальної ваги для територіальної громади зміщується від створення робочих місць до покращення умов праці та розміру заробітної платні на вже діючих робочих місцях.

У 2006 р. середньомісячна заробітна плата склала 973,77 грн. і до 2005 р. зросла на 28,3% (на 215,1 грн.). Це на 92,8% більше прожиткового мінімуму для працездатної особи (505 грн.) і у 2,4 раза більше мінімальної заробітної плати (400 грн.).

У грудні 2006 р. середньомісячна заробітна плата склала 1169,65 грн. і до грудня 2005 р. зросла на 23,7% (на 223,72 грн.).

Надходження власних коштів до бюджету Пенсійного фонду у 2006 р. зросли порівняно з 2005 р. на 656,4 млн. грн., або на 25,5% і склали 3225,7 млн. грн. Виконання плану власних надходжень забезпечено на рівні 107,9%. Середній розмір пенсії складає 470,67 грн. і за 2006 р. зріс на 15,9%.

У галузі освіти у 2006 р. відбулося чимало схвально сприйнятих територіальною громадою заходів, зокрема:

- у III обласному етапі Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін взяли участь 3594 учні (на 79 учнів більше, ніж у минулому році), за підсумками IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад отримали дипломи I-III ступенів 94 учня області;
- у III етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України взяли участь 37 учнів області, з них 28 — стали переможцями;
- встановлено 1339 комп'ютерів, до мережі Інтернет підключено 632 закладів (65% шкіл), у т.ч. в сільських районах — 386 закладів (58,1%);
- придбано 39 автобусів. На цей час у перевезенні учнів та вчителів задіяно 294 автотранспортних засобів;
- проведено обласну науково-методичну конференцію працівників професійно-технічної освіти за участю соціальних партнерів. Відбулися обласні конкурси профмайстерності серед учнів з 11 масових професій, обласні олімпіади з предметів загальнотехнічної та загальноосвітньої підготовки, інші заходи;
- одержали житло 56 педагогічних працівників області, з них 7 — у сільській місцевості, в т.ч. надано 42 квартири працівникам профтехосвіти в реконструйованих гуртожитках;
- у спорткомплексі НТУ «ХПІ» відбулася виставка наукових розробок «Наука Харківщини — 2006»;
- на базі Харківського державного університету харчування та торгівлі відбулася IV Міжнародна науково-практична конференція «Наука і соціальні проблеми суспільства» за темою «Харчування, екологія, демографія»;

- проведено Всеукраїнський студентський форум «Лідерство та комунікації в студентському середовищі на сучасному етапі»;
- на базі Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва проведено Всеукраїнський науково-методичний семінар «Управління якістю підготовки менеджерів»;
- у Харківському національному економічному університеті відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Формування здорового способу життя студентської молоді освітніми заходами»;
- 29 науковців Харківщини нагороджено Державною премією України у галузі науки і техніки за 2006 р. Щорічну премію Президента України присуджено 7 молодим вченим Харківщини;
- за підсумками першого обласного конкурсу «Кращий молодий науковець Харківщини» понад 100 молодих науковців були нагороджені цінними подарунками;
- 19 кращим студентам вищих навчальних закладів призначено іменні стипендії облдержадміністрації та персональні імені О.С. Масельського;
- підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України щодо затвердження і реалізації пілотного проекту розбудови регіональної інноваційної системи у Харківській області.

У 2006 р. продовжувалась робота щодо реформування галузі охорони здоров'я на засадах сімейної медицини. В області функціонувало 982 дільниці загальної практики-сімейної медицини, що дало змогу охопити обслуговуванням сімейними лікарями 52,0% населення області, а сільських мешканців — 97,0%, причому у 22 районах області 100% населення вже обслуговується сімейними лікарями.

Було активізовано роботу з підвищення кількісних та якісних показників профілактичних оглядів населення на туберкульоз, глаукому, цукровий діабет, артеріальну гіпертензію тощо.

На виконання доручення Президента України щодо проведення Дня здоров'я сільського населення та з метою поліпшення доступності спеціалізованої медичної допомоги до сільських мешканців організовано комплексні профілактичні огляди сільських мешканців за 2006 р. оглянуто 551,9 тис. сільського населення або 94,8%, з них бригадами спеціалістів обласних клінічних лікарень — 53,5 тис. осіб.

Продовжувалось будівництво прибудови до лікувального корпусу Чугуївської центральної районної лікарні, другої черги діагностичної центру обласної клінічної лікарні, господарської інфраструктури лікувального корпусу Богодухівської центральної районної лікарні.

Проводився ремонт лабораторного відділення обласної дитячої клінічної лікарні № 1, обласного центру служби крові, реконструкція приміщень радіологічного відділення обласного клінічного онкологічного диспансеру під відділення гамма-терапії, реконструкція приміщень обласного будинку дитини № 1.

В області функціонує 24 лікарняні каси, членством в яких охоплено 115,3 тис. населення області, або 4,1%.

У 2006 р. проведено низку культурних, культурно-просвітницьких та національно-патріотичних заходів, зокрема присвячених Дню Соборності України, Дню народження Т. Г. Шевченка, Дню героїв Крут, традиційні ІV Шевченківські читання «Єдиній і могутній Україні — серце і розум молодих».

Відбулися важливі культурно-мистецькі заходи: VIII Міжнародний конкурс юних піаністів Володимира Крайнева, X Всеукраїнський різдвяний фестиваль дитячої творчості «Зимовий сонцеворот», III Всеукраїнський молодіжний фестиваль театрального мистецтва «Театрон», II Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Аніма», X Музичний фестиваль «Харків мистецький»; XXI Міжнародний фестиваль ансамблів народної музики ім. Г. Цицалюка «Райдужний світ народних мелодій» та ін.

Відбулося 4 регіональні фестивалі: дитячої естрадної пісні «Дюймовочка», фестиваль-конкурс аматорських колективів сучасного та спортивного танцю «Нестримна течія», фестиваль «Жива вода», фольклорний фестиваль зимового календарю «Святовід».

Продовжувалася робота із залучення спонсорської допомоги на комплектування фондів бібліотек. Дитяче видавництво «Ранок» безкоштовно подарувало сільським бібліотекам області 47 тис. примірників нових книг, благодійний фонд Юрія Сапронова для районних бібліотек — 23,2 тис. грн. на поповнення бібліотечного фонду районних бібліотек; Книжкова фабрика ім. Фрунзе надала для нових сільських бібліотек 16 тис. примірників книг.

Концерн «Райський куточок» разом з Харківським благодійним фондом «Народна книга» до Дня захисту дітей передав 6 тис. примірників художньої літератури Харківській обласній бібліотеці для дітей, Центральній дитячій бібліотеці Ленінського району м. Харкова, центральним дитячим бібліотекам Печенізького, Краснокутського, Кегичівського, Валківського, Близнюківського районів. Книжкове видавництво «Фоліо» подарувало 300 примірників книг для бібліотеки в с. Нова Берега Первомайського району.

З метою покращання бібліотечного обслуговування населення і розвитку бібліотечної мережі в сільській місцевості в минулому році відкрито 8 сільських бібліотек: в Сахновщинському, Вовчанському, Близнюківському, Первомайському, Ізюмському, Шевченківському, Печенізькому і Чугуївському районах.

Відбулися виставки в Обласній художній галереї «Мистецтво Слобожанщини», в Харківському художньому та Харківському історичному музеях.

В області здійснено певні заходи щодо активізації заняттями фізичною культурою та спортом. На сьогодні усіма видами фізичної культури та спорту займаються біля 14,2% населення (по Україні — 13,4%). Серед учнівської та студентської молоді і до занять спортом залучено 45,2% молоді (по Україні — 40,6%).

Розвивався й спорт вищих досягнень: до складу збірних команд України у 2006 р. було включено 471 спортсмена, у т.ч. з літніх олімпійських видів спорту 286 чол., з неолімпійських — 140, з зимових видів спорту — 45 чол. Усього з початку минулого року спортсменами області завойовано 230 медалей різного гатунку.

Останнім часом в області активно відбувається розвиток футболу. Головою Харківської облдержадміністрації надано гарантії щодо виконання всіх умов проведення в Харкові матчів ЄВРО-2012 з футболу і під його патронатом буде здійснюватися реконструкція стадіону «Металіст» (установка сучасного табло, освітлення тощо). Лідером жіночого футболу в області є команда майстрів «Житлобуд-1», яка останнім часом виборола Кубок України і є 3-разовим переможцем чемпіонатів різних рівнів.

У 2006 р. спортивними організаціями області підготовлено 30 заслужених тренерів України, 9 заслужених майстрів спорту, 51 майстра спорту міжнародного класу, 285 майстрів спорту України.

Однак за позитивною динамікою статистики маємо відзначити, що далеко не всі харків'яни відчули на собі покращення економічної ситуації, стану справ у освіті, охороні здоров'я, культурі та спорту. Очікування мешканців Харківської області щодо діяльності обласної ради, на думку експертів, в цілому відбивають проблематику вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку області (39%). Окрім цього, привертається увага до підвищення якості власного життя (26%), вирішення власне своїх індивідуальних проблем (23%) та проблем своєї територіальної громади (23%). Подолання конкретних життєвих труднощів є значно більш актуальним у порівнянні із забезпеченням більш широкого використання російської мови (6%).

Що ж до оцінки громадянами та експертами результатів діяльності органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Харківської області, то вона значно нижча від реально отриманих результатів. Це пояснюється як низьким рівнем поінформованості громадян, так і переважанням у топ-новинах політичних скандалів і «холодної громадянської війни» на тлі несенсаційного характеру кропіткої повсякденної роботи. Низька оцінка громади пояснюється й структурою діяльності більшості депутатів Харківської обласної ради, яка, за оцінками експертів, спрямована на представлення інтересів бізнесових та фінансово-промислових груп (81%). Не залишаються поза увагою також їхні особисті інтереси (39%). Разом з цим, діяльність депутатів обласної ради багато в чому обумовлена позицією обласного керівництва своїх партій (26%). Навіть інтереси маргінальних груп — «кримінальних структур» — вони, судячи з відповідей експертів, репрезентують значно активніше ніж населення області (19% проти 3%).

У відносинах між фракціями Харківської обласної ради беруть гору бізнесові пріоритети та особисті домовленості — 61% та 58%, відповідно. Натомість вітчизняне законодавство (6%) та загальнолюдські цінності (6%) загалом втрачають свою актуальність. Їх усувають далеко за лаштунки політичного процесу також і за допомоги принципів, які діють у «кримінальному світі» (26%). Загальний розподіл відповідей наведено на рис. 8.1.

На діяльність Харківської обласної ради впливає низка негативних чинників, які обумовлюють зниження її ефективності. У першу чергу це стосується спря-

мованості депутатів на вирішення проблем розвитку власного бізнесу (42%). Окрім цього вказується на такі чинники:

- зайва політизація діяльності (39%);
- відсутність плідної взаємодії з облдержадміністрацією (35%);
- спрямованість депутатів на вирішення своїх власних або корпоративних проблем (32%).

Кожний четвертий опитаний (26%) зазначає функціональну невідповідність багатьох депутатів до виконання своїх обов'язків.

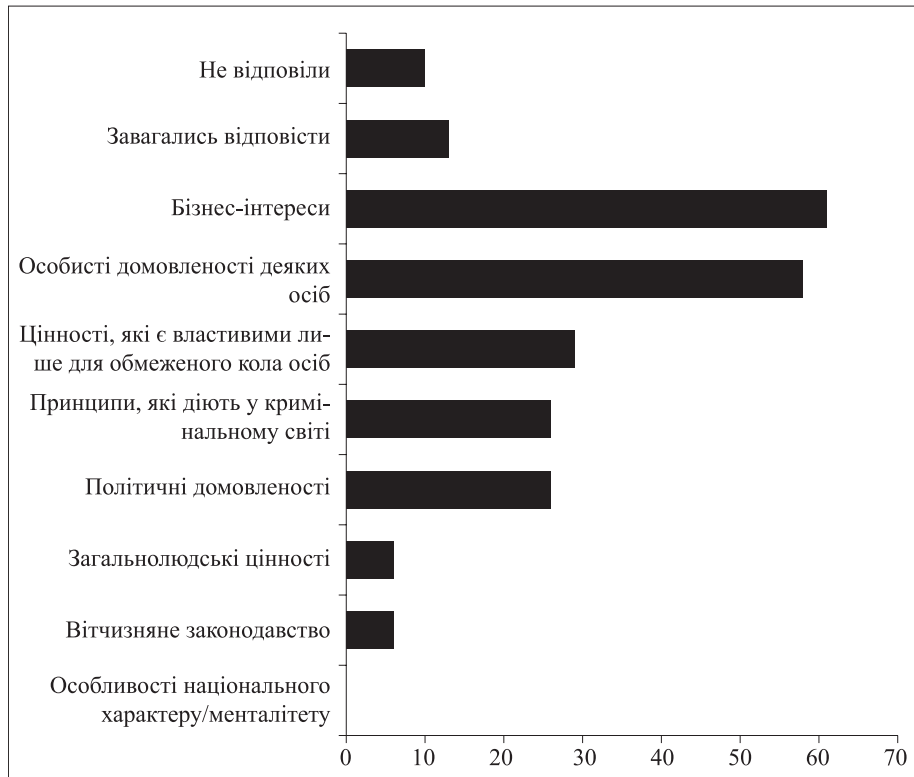

Рис. 8.1. Розподіл відповідей респондентів на запитання «На чому, на Ваш погляд, засновані відносини між фракціями Харківської обласної ради?» (у % до всіх)

9. Стан регіональних організацій політичних партій

Харківська область відзначається значним рівнем партизації та політизації громадян — великою кількістю зареєстрованих місцевих партійних організацій. В області зареєстровано 128 (на 01.03.2007 р.) обласних організацій політичних партій та 10 075 місцевих організацій нижчого рівня. Загалом у членах партії перебувають 296 тис. осіб (13% від кількості виборців). За окремими нашими підрахунками 10,1% загальноукраїнських партій мають організації в усіх районах області. 12% — у більшості районів області. Приблизно 10% районних партійних осередків може вважатися насправді дієздатними.

Найбільш впливовими партіями в Харківській області можна вважати Партію регіонів, НСНУ, партію «Батьківщина», КПУ, СДПУ(о), ПППУ, СПУ, НДП, НПУ, котрі мають добре розвинуту інфраструктуру первинних організацій, партійні офіси обладнані оргтехнікою та засобами зв'язку, багато з них утримують штат постійних співробітників (на рівні обласного офісу чисельністю від 3 до 15 осіб).

Впливовість цілої низки партій пов'язана як з харизматичними політичними фігурами в Києві, так і залученням до керівництва партіями відомих харківських діячів. Так, людина, що контролює холдинг АТ «Інвестор» та АКБ «Базис» — Арсен Аваков — разом з племінником Президента України Ярославом Ющенком уособлюють в області «Народний Союз «Наша Україна», а відомий бізнесмен Віктор Лещенко, навіть зайнявши крісло народного депутата, залишається головою обласної організації Партії промисловців і підприємців.

Разом із передчасно загиблим відомим політиком національного масштабу Євгеном Кушнарєвим Партію регіонів представляють такі відомі бізнесмени, як Василь Салигін, Дмитро Святаш, Михайло Добкін. Комуністична партія Харківщини багато в чому полягається на харизматичну й непоступливу Аллу Александровську.

Голова обласної ради IV скликання Олег Шаповалов очолив обласний осередок партії «Собор», а народний депутат та один із наймогутніших харківських бізнесменів Олександр Фельдман у Харкові є першою особою виборчого блоку Юлії Тимошенко. Головний залізничник області Віктор Остапчук очолив обласну організацію партії «Відродження», а начальник управління праці та соціального захисту населення Світлана Горбунова-Рубан — Республіканську партію.

Першим секретарем обкому Соціалістичної партії України (після розколу й виключення з лав соціалістів В. Гошовського та кількох його соратників) став голова правління ВАТ «Мегабанк» Віктор Суботін. Нардеп і бізнесмен Володимир Гошовський, який в запеклій боротьбі програв В. Суботіну крісло голови обласної організації СПУ, очолив створену ним же партію «Соціалістична Україна».

Народну партію В. Литвина в регіоні представляють бізнесмени Анатолій Гіршфельд і Станіслав Косінов. Партія зелених обрала своїм лідером молодого,

успішного бізнесмена Андрія Антонова. Партію «Вперед, Україно!» очолює відомий юрист, викладач Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого Федір Веніславський.

Кількість зареєстрованих партій в області має тенденцію до збільшення (рис. 9.1, 9.2).

Протягом останніх шести місяців 2006 р. в області суттєво зменшилась кількість членів Народної партії, Народно-демократичної партії, Соціал-демократичної партії (об'єднаної), які ще в недалекому минулому були найчисельнішими

Зареєстровані партійні організації в Харківській області

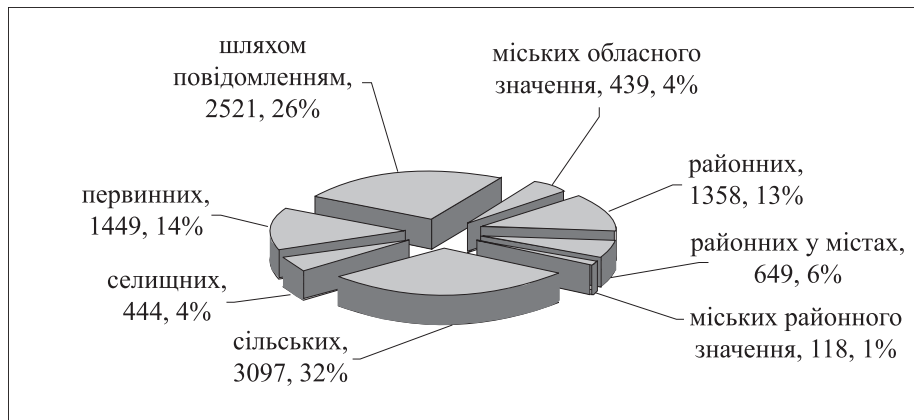

Рис. 9.1. Зареєстровані партійні організації в Харківській області

Чисельність найбільш впливових партій в Харківській області

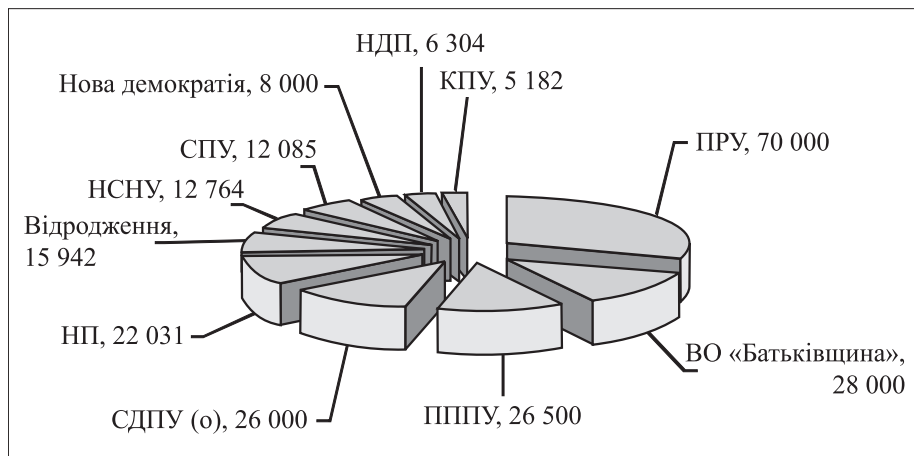

Рис. 9.2. Чисельність найбільш впливових партій в Харківській області

партіями регіону. Також, після бурхливого зростання під час парламентських виборів, призупинилося і збільшення кількості членів у Партії регіонів, основними джерелами поповнення якої і були вище перераховані партії. Аналогічний процес характерний і для партії Народний Союз «Наша Україна», проте тут вагомий вплив має невизначеність даної партії зі своїм політичним майбутнім.

Позитивну динаміку зростання кількості членів має в регіоні партія ВО «Батьківщина». Кількість членів найбільш впливових обласних партійних організацій, за інформацією обласного управління юстиції, районних державних адміністрацій, а також на підставі заяв їх лідерів наведено в табл. 9.1.

Протягом 2006 р. найбільш помітними в суспільно-політичному житті області були обласні організації наступних партій: Партії регіонів, Народного союзу «Наша Україна», ВО «Батьківщина», Комуністичної партії України, Соціалістичної партії України. Саме ці партії, як на регіональному, так і національному рівнях, мають сильних та авторитетних лідерів, розгалужену партійну структуру і фінансову підтримку. Інші ж партії, за умови відсутності консолідованої політики центральних партійних організацій, на місцевому рівні підтримували різні рішення, які узгоджувалися з їх особистими або бізнес-інтересами, та відповідно, вступали у різні ситуативні коаліції.

Діяльність усіх політичних партій Харківської області, в розрізі їхньої відповідності задекларованим напередодні виборів програмам, експертами однозначно оцінюється як негативна.

Причому це найбільше стосується тих з них, що знаходяться у стані перманентного опіального конфлікту — Партії регіонів та «Нашої України». Причому, фракція Партії регіонів складає більшість у складі обласної ради і має беззаперечний вплив на прийняття всіх рішень обласної ради, а НСНУ — обласної державної адміністрації (рис. 9.3).

Саме надмірна увага до корпоративних або бізнесових інтересів сьогодні найбільше заважає продуктивній діяльності у Харківській обласній раді депутатів Партії регіонів (52%), БЮТ (39%) та «Нашої України» (35%).

На роботі обранців від Комуністичної партії України відбивається зневіра громадян (29%). Ця ознака є характерною також для «Нашої України» (26%). У фракції партії «Віче» зазначається відсутність справжніх лідерів (29%). Представникам «Відродження» бракує конкретної та послідовної стратегії розвитку партії (26%).

Діяльність політичних партій Харківщини в цілому позбавлена впливу сильних лідерів та консолідуючих засад. Вплив конкретних особистостей є найбільш помітним у фракції КПУ (39%) та Партії регіонів (32%).

З певними припущеннями це можна сказати й про БЮТ (26%). НСНУ знаходиться під сильним впливом Арсена Авакова, дещо меншим — Петра та Ярослава Ющенків, Володимира Шумілка, Андрія Руденка, Ігоря Вировця, Али Коваленко.

Таблиця 9.1

Чисельність найбільш впливових обласних партійних організацій

№ з/п	Назва місцевої організації партії	Голова місцевої організації партії	Кількість		
			членів	організацій	
				районних	міських
1.	Харківське обласне відділення Партії регіонів	В. Салигін	77 500	36	7
2.	Харківська обласна організація політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	О. Фельдман	28 000	36	7
3.	Харківська обласна організація Партії промисловців і підприємців України	В. Лещенко	26 500	36	11
4.	Харківська обласна організація Соціал-демократичної партії України (об'єднаної)	В. Шепетін (помер у березні 2007 р.)	26 000	36	10
5.	Харківська обласна організація Народної партії	С. Масельський	22 031	36	7
6.	Харківська обласна організація Партії «Відродження»	О. Колибаба	15 942	19	5
7.	Харківська регіональна організація політичної партії «Народний Союз Наша Україна»	Я. Ющенко	12 764	36	7
8.	Харківська обласна організація Соціалістичної партії України	В. Суботін	12 085	36	7
9.	Харківська обласна організація Політичної партії «Нова демократія»	С. Чернов	8 000	36	7
10.	Харківська обласна організація Народно-демократичної партії	О. Дьомін	6 304	36	7
11.	Харківська обласна організація Комуністичної партії України (КПУ)	А. Александровська	5 182	36	7
12.	Всеукраїнське політичне об'єднання «Жінки за майбутнє» (ВПО ЖЗМ)	Г. Пономарьова	5 000	33	2

Найбільш гетерогенними фракціями, за складом та інтересами депутатів, виявилися «Відродження», «Наша Україна» та «Віче» — 32%, 26% та 29% відповідно. Вони представляють людей з різними інтересами, які тимчасово згуртувалися для вирішення певних політичних завдань.

Взаємини депутатів всередині своїх фракцій загалом не супроводжуються єдністю інтересів та їхнім спільним відстоюванням. Це є характерно лише для КПУ (35%). У лавах БЮТ (35%), «Нашої України» (32%) та Партії регіонів (29%) відбувається суперництво і боротьба за сфери впливу.

Дистанціювання та нейтральність властиві для депутатського корпусу фракції «Відродження» (32%). Вартує уваги той факт, що взаємини усередині фракції партії «Віче» оцінюються з певною невизначеністю. Адже майже кожний третій експерт (32%) завагався зазначити їхні якісні ознаки.

Експертам було запропоновано визначити наявні ресурси, які мають деякі політичні партії в Харківській області: Партія регіонів, Блок Юлії Тимошенко, «Наша Україна», Соціалістична партія України, Комуністична партія України, Прогресивна соціалістична партія України, Народна партія, Соціал-демократична партія (об'єднана) та Народно-демократична партія України.

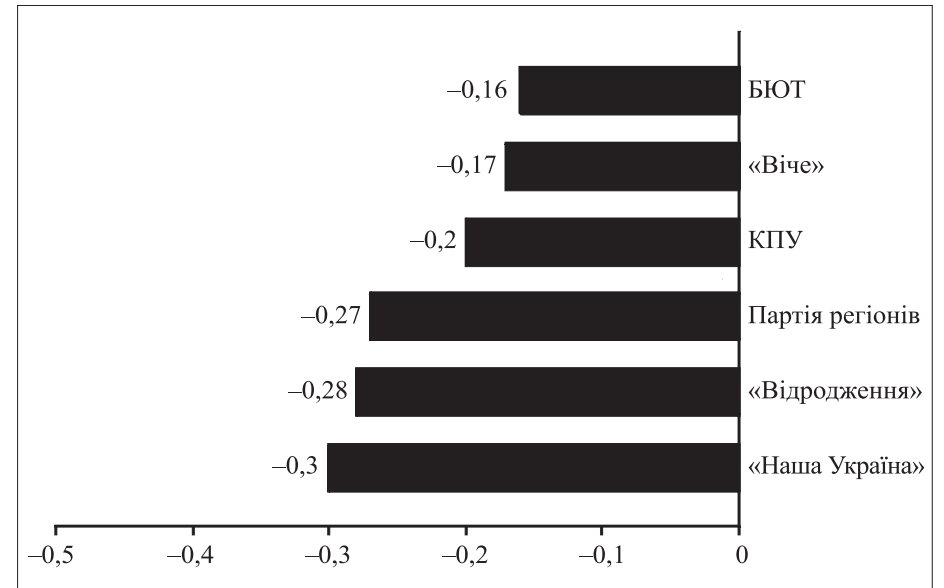

Рис. 9.3. Оцінка відповідності діяльності фракцій політичних партій, що увійшли до Харківської обласної ради, задекларованим напередодні виборів програмам (індекс оцінки відповідності дій (Iовд) за шкалою від -1 до 1, де -1 — зовсім не відповідає; -0,5 — радше не відповідає; 0 — важко сказати; +0,5 — радше відповідає; +1 — повністю відповідає)

Найбільш вагомою підтримкою з боку владних структур на сьогодні користуються Партія регіонів та «Наша Україна». Разом з цим, представники Блоку Юлії Тимошенко виявилися усуненими далеко за межі адміністративної периферії (рис. 9.4).

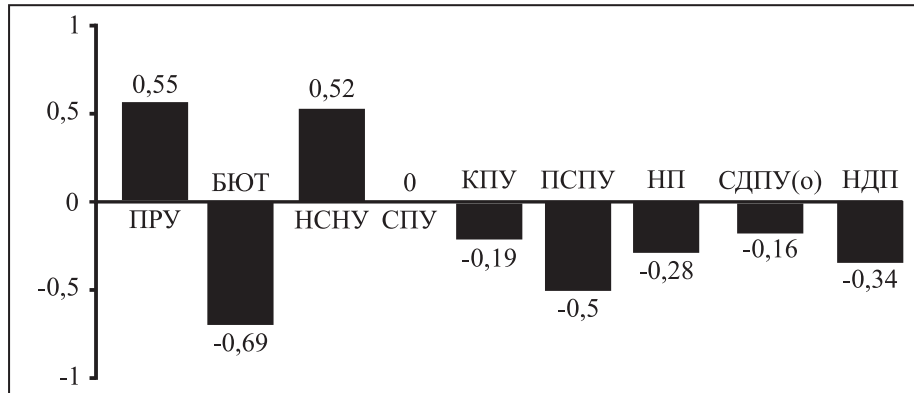

Рис. 9.4. Розподіл адміністративного ресурсу серед політичних партій (Іар, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

На рівні інтелектуального забезпечення діяльності політичних партій спостерігається майже суцільний провал. Про спроможність залучити професійних експертів, науковців та технологів вказується лише стосовно Партії регіонів та «Нашої України». Причому можливості цих партій є досить скромними і не можуть сприяти підвищенню ефективності діяльності в подальшій перспективі (рис. 9.5).

Доступ до медійних ресурсів звужується на рівні Партії регіонів, «Нашої України» та Блоку Юлії Тимошенко. Усі інші партії є віддаленими від інформаційного простору (рис. 9.6).

Кадрове питання є болючою проблемою всіх політичних партій, незалежно від їхньої політичної позиції. Більш-менш скромний потенціал щодо наявності підготовлених кадрів, які можуть забезпечити реалізацію політичних амбіцій лідерів, зазначається лише стосовно Партії регіонів та Блоку Юлії Тимошенко (рис. 9.7).

Креативність відсутня майже усіх політичних партій. Здатність до створення нових ідей та структур з певними припущеннями спостерігається лише щодо Блоку Юлії Тимошенко. Причому, судячи з відповідей експертів, для цієї політичної сили не буде зайвим залучення додаткового креативного потенціалу (рис. 9.8).

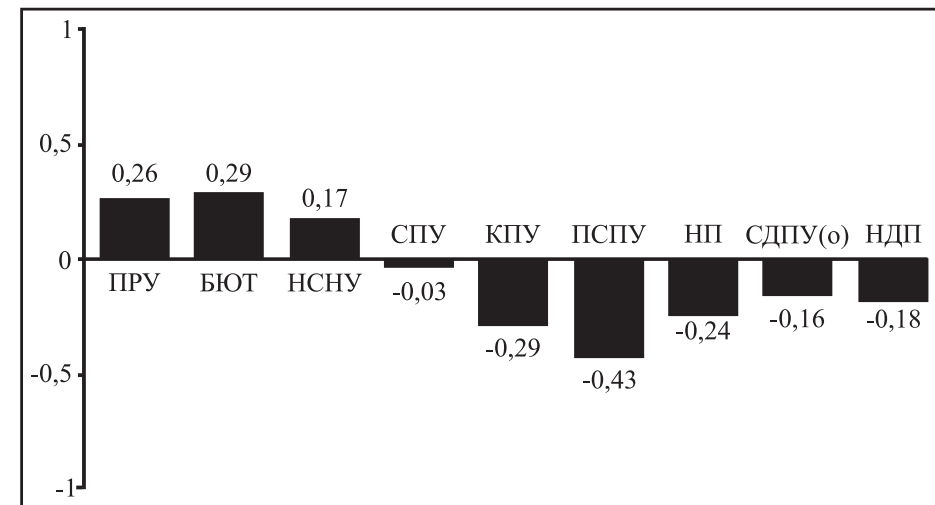

Рис. 9.5. Розподіл інтелектуального ресурсу серед політичних партій (Іір, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

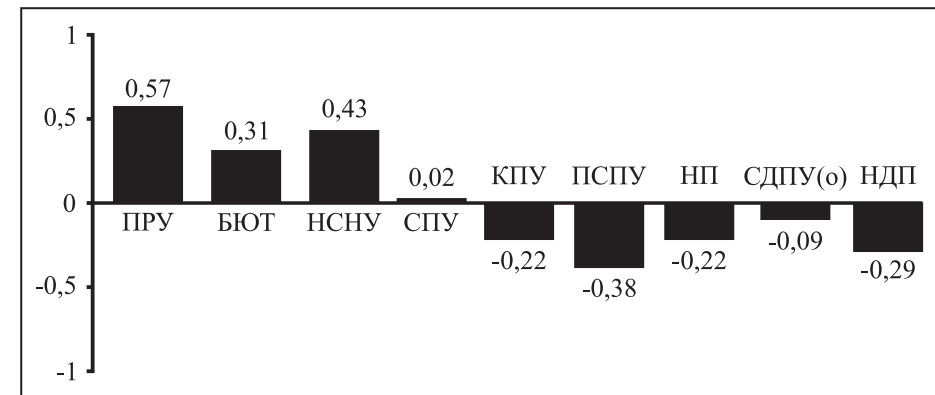

Рис. 9.6. Розподіл інформаційного ресурсу серед політичних партій (Ізі, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

Найбільш розгалужену мережу партійних активістів мають Партія регіонів і Блок Юлії Тимошенко. Критичною останнім часом є ситуація в місцевих осередках «Нашої України», яка балансує на межі втрати наявного партійного ресурсу.

Формально достатньо широку мережу функціонерів має ПППУ, однак всі вони, за сумісництвом бізнесмени, й тому при виборі поміж партійними і власними бізнес-інтересами віддають перевагу останнім. Щодо інших партій спостерігається загалом відчутний брак місцевих представництв та активістів (рис. 9.9).

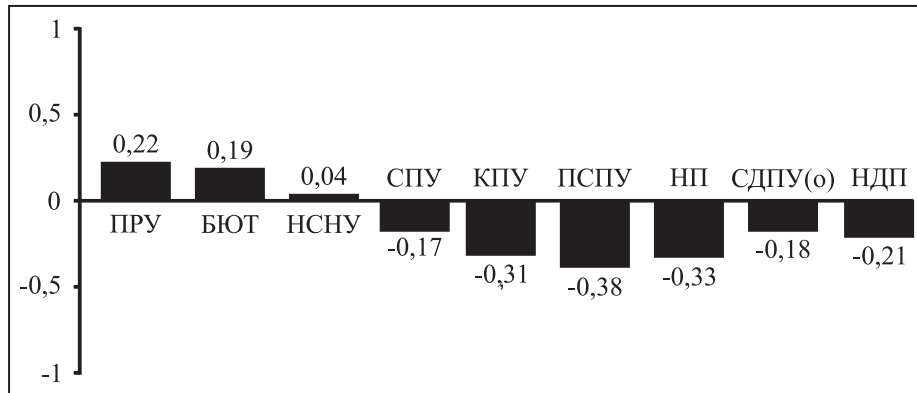

Рис. 9.7. Розподіл кадрового ресурсу серед політичних партій (Ікп, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

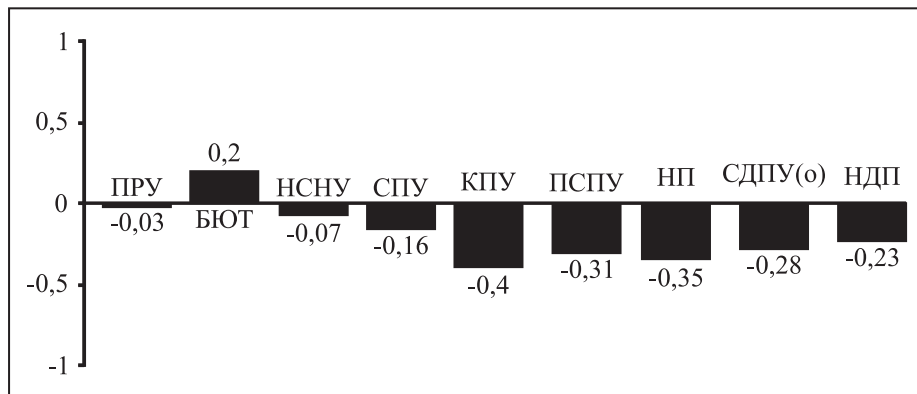

Рис. 9.8. Розподіл креативного ресурсу серед політичних партій (Ікп, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

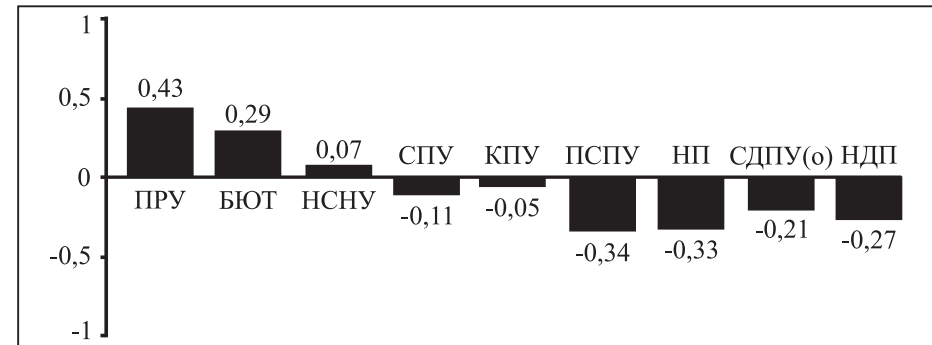

Рис. 9.9. Розподіл партійного ресурсу серед політичних партій (Іп, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

Лише дві партії Харківської області, на думку експертів, користуються реальною широкою популярністю серед громадян та мають за необхідності можливість консолідувати соціальний ресурс і заручитися підтримкою населення — Партія регіонів і Блок Юлії Тимошенко. Ресурсний та інтелектуальний потенціал усіх інших партій, за збереження чинних обставин, обумовлює їх фактичну нездатність ефективно діяти в електоральному полі самостійно, ці партії можуть лише виступати в якості партій-сателітів для політичних важковаговиків. (рис. 9.10).

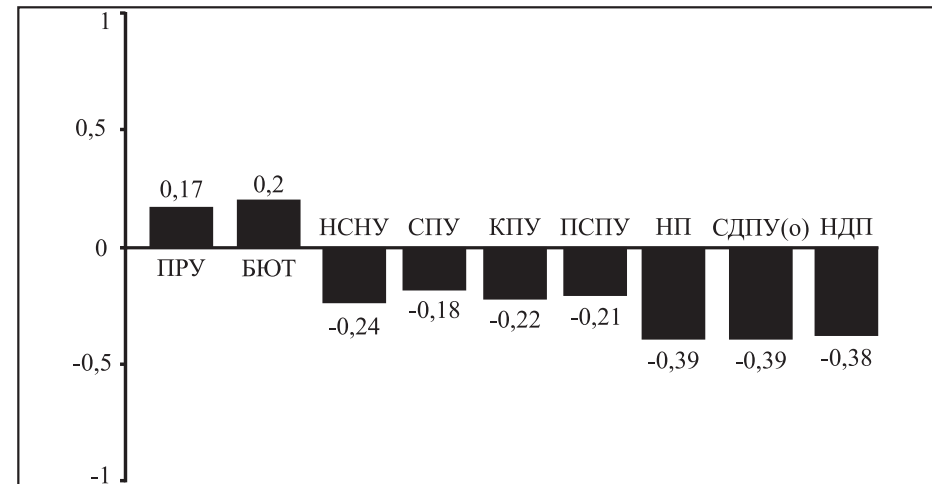

Рис. 9.10. Розподіл соціального ресурсу серед політичних партій (Іс, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

Найбільш потужні *фінансові ресурси* сконцентровано в обласних організаціях Партії регіонів, Блоку Юлії Тимошенко та «Народного Союзу «Наша Україна». Також деякий фінансовий потенціал спостерігається у Соціалістичній партії. Значно зменшилось фінансування раніше потужної обласної організації Соціал-демократичної партії (об'єднаної).

Для всіх інших партій Харківської області є характерною більш або менш відчутна фінансова криза (рис. 9.11). Загалом для багатьох місцевих партійних організацій в цілому зазначається досить важкий, а подекуди кризовий стан. Причому, ці проблеми не вирішуються навіть за наявності більш-менш значущих фінансових ресурсів. Це значною мірою уповільнює їхній розвиток і призводить до стагнації.

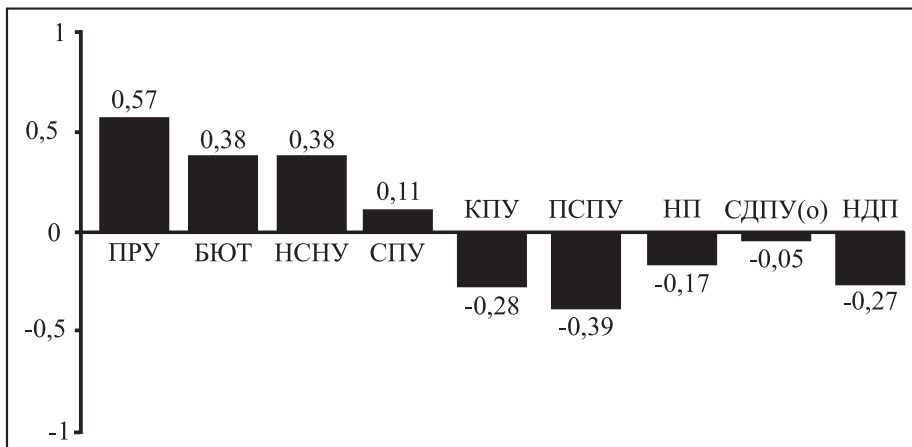

Рис. 9.11. Розподіл фінансового ресурсу серед політичних партій (Іф, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає повна відсутність ресурсу; -0,5 — скоріше не вистачає ресурсу; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — скоріше вистачає ресурсу; 1 — максимальна наявність ресурсу)

Сила будь-якої партії в регіоні визначається не тільки і не стільки персональним авторитетом її лідерів, скільки розгалуженою мережею первинних організацій та кількістю партійних функціонерів. На сьогодні єдина партія, яка не може покаржитися на брак партійних функціонерів на місцях (інша річ — їх якісний склад), є Партія регіонів.

Реально діючі районні організації на рівні більшості районів області мають також Блок Юлії Тимошенко (на сьогодні в містах та районах БЮТОм оплачується по одному партійному функціонеру), «Народний Союз «Наша Україна» (переважно очолювана представниками місцевої виконавчої влади), Соціал-демократична партія України (об'єднана) (що досить активно й результативно провела піарівську акцію щодо збору підписів серед харків'ян з референдуму по НАТО)

та Комуністична партія України. Зараз, напередодні можливих дострокових парламентських виборів, ці партії зосереджуються на поточній роботі як з активізації політичної агітації, так і з розбудови власних структур та «нарощування м'язів» — чисельному зростанні. Досить активною політичною силою в містах і районах області є Блок Наталії Вітренко «Народна опозиція».

Щодо харківських організацій Соціалістичної партії, Партії промисловців і підприємців, Народнo-демократичної партії, Народної партії В. Литвина та партії «Відродження», їх структурованість носить більше формальний характер, а політична діяльність мінімізована. Після виходу Указу Президента України В. Ющенка про дострокові парламентські вибори певне оживлення спостерігається серед керівництва карликових партій, стурбованого тим, з ким би увійти в союз (кому б вигідніше запропонувати себе).

10. Стан структур громадянського суспільства в регіоні

На теренах Харківської області станом на початок 2007 р. зареєстровано понад 3,5 тис. об'єднань громадян різних напрямів діяльності від районного до всеукраїнського рівня (за даними обласного управління юстиції). За останній рік було створено близько сотні нових громадських організацій (значно менше ніж за аналогічний період перед виборами до місцевих рад). У той же час майже стільки ж організацій припинили своє існування. Отже, можна вважати, що чисельність третього сектора Харківщини майже не змінилася. Хоча за оцінками різних експертів частка реально працюючих організацій складає від 30 до 10% від загального числа зареєстрованих недержавних організацій (НДО).

Стан структур громадянського суспільства в чисельному вираженні можна характеризувати таким чином (табл. 10.1, 10.2; рис. 10.1):

Таблиця 10.1

Загальна кількість структур громадянського суспільства Харківщини

Обласні	Районні	Районні в містах	Міські обласного значення	Міські районного значення	Сільські	Селищні	Первинні
128	1358	649	439	118	3097	444	1449

Громадські об'єднання в Харківській області

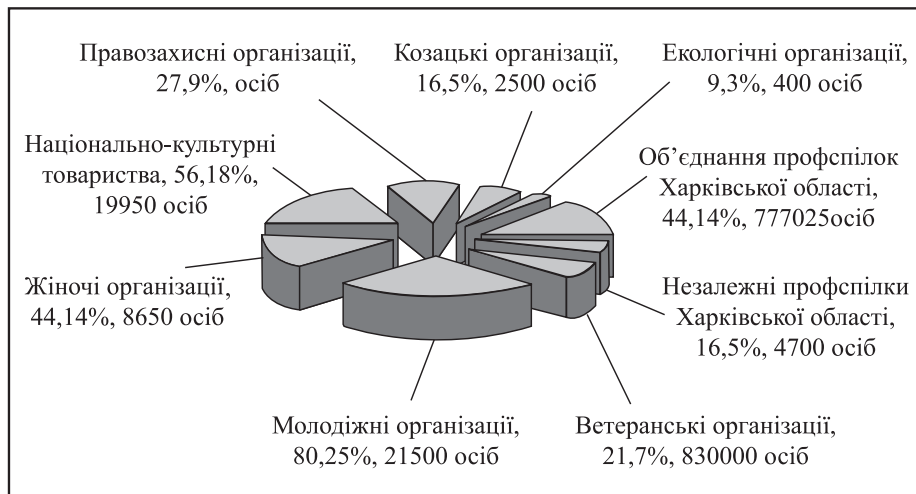

Рис. 10.1. Громадські об'єднання в Харківській області

Таблиця 10.2

Структура організацій громадянського суспільства Харківщини

Назва об'єднання громадян	Кількість	
	організацій	чисельність
Об'єднання профспілок Харківської області (ОПХО)	44	777025
Незалежні профспілки Харківської області	16	4700
Ветеранські організації	21	830000
з них:		
■ організації ветеранів війни;	16	
■ організації ветеранів Збройних сил	5	
Молодіжні об'єднання	80	21500
з них:		
■ дитячі	6	
■ благодійні	6	
■ студентські	5	
■ фахові (по інтересам)	13	
■ політизовані	24	
■ молоді підприємці	5	
■ молодіжні фонди	6	
■ спортивні	3	
Жіночі організації	44	8650
з них:		
■ правозахисні	2	
■ соціальної допомоги	9	
■ фахові (по інтересам)	12	
■ політизовані	14	
■ наукові	4	
Национально-культурні товариства	56	19950
Правозахисні	27	80
Організації козаків України	16	2500
Екологічні громадські організації	9	400
Всього	313	1650025

На жаль, окрім традиційного загальнонаціонального дослідження недержавних організацій, яке щорічно проводить «Творчий цент «Каунтерпарт», в Україні майже не здійснюється системних досліджень третього сектора. Не є виключенням

і Харківщина. Хоча протягом 2006 р. Харківським регіональним інститутом державного управління Національної академії державного управління при Президентові України та Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна проводились експертні опитування щодо окремих питань функціонування недержавних організацій нашого регіону.

Так, за даними опитування населення Харківської, Сумської та Полтавської областей, провідним захисником інтересів громадян громадські організації відмічають лише 4% опитаних.

Половина опитаних вважає, що громадські організації повинні стати важливим елементом функціонування демократичного суспільства, який має виконувати функції представлення інтересів пересічних громадян у взаємодії з органами влади.

Причому майже дві третини опитаних (65%) хотіли б отримувати більше інформації щодо діяльності об'єднань громадян, які знаходяться на території їхнього міста/району.

Найбільш зручними способами отримання повідомлень про діяльність громадських організацій опитані визнають засоби масової інформації (публікації в пресі — 38% та телевізійні програми — 32%), а також зустрічі з представниками громадських організацій (30%).

На думку експертів Харківської правозахисної групи, такі фактори заважають представникам ЗМІ висвітлювати діяльність громадських організацій у більшому обсязі:

- діяльність НУО не несе в собі скандальності, яка привертає увагу читачів;
- стереотипом є так зване «грантоїдство» НУО, відтак, деякі ЗМІ ставляться до громадських організацій упереджено.

Утім, чим далі зростатимуть вплив та організаційна спроможність НУО, тим більше уваги до них звертатимуть ЗМІ. Серед тих, кому відомо про діяльність об'єднань громадян, лише 8% є сьогодні їх активними членами, а 7% — були в минулому. Більше половини серед тих, кому відомо про діяльність громадських об'єднань у своїй області/районі (53%), зазначили, що отримували певну інформацію, яка розповсюджувалась самими об'єднаннями громадян. Майже половина (48%) з них, зазначають її корисність для себе.

Також звертає на себе увагу той факт, що кожен третій респондент (34%) поінформований про діяльність об'єднань громадян (громадських організацій), брав участь у заходах, які ними проводилися. Основними напрямками їх співробітництва, за оцінками респондентів, була робота з молоддю (25% тих, які відповіли) та благодійна діяльність (21%). Разом з тим, об'єднання громадян, на думку опитаних, можуть ефективно вирішувати цілий комплекс проблем в соціальній сфері та комунальному господарстві їхнього міста/району. В першу чергу зазначаються такі:

- благоустрій території району (25%);
- захист прав людини (22%);
- благоустрій будинків/під'їздів (20%);
- допомога інвалідам, літнім людям та багатодітним родинам (20%).

У селищах міського типу порівняно більше уваги звертають на благоустрій території району (31%). Лише 6% опитаних впевнено стверджують, що громадські організації не можуть вирішити жодної проблеми.

Також було з'ясовано, що основні джерела фінансування недержавних організацій м. Харкова — благодійна (спонсорська) допомога місцевих комерційних організацій і благодійна (спонсорська) допомога приватних осіб. Біля третини недержавних організацій функціонують за рахунок грантів органів місцевого самоврядування в рамках конкурсних програм і грантів міжнародних організацій (фондів).

Для недержавних організацій благодійна допомога комерційних фірм і приватних осіб у більшості випадків є й основним і додатковим джерелом фінансування. Надається ця допомога найчастіше в натуральному виді, відповідно, коштів у розпорядженні недержавних організацій практично немає. У більш вигідному положенні перебувають ті, хто виграють гранти міжнародних організацій, органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

У розпорядженні недержавних організацій часто є 1-2 невеликі кімнати зі старими меблями, без гарного ремонту, часто — погано опалювальні й погано освітлені. Умови для прийому клієнтів практично відсутні. Приміщення більшості організацій перебувають не на першому поверсі. Це часто становить проблему особливо для соціально-орієнтованих організацій: їх клієнтам доводиться підніматися пішки по досить крутим сходам. В організаціях немає достатньої кількості телефонів, часто відсутні комп'ютери й інша офісна техніка для співробітників (у деяких організаціях указували на те, що «комп'ютера немає, але є друкарська машинка» або ж «є журнал, куди заносяться всі необхідні дані»), а також зручні меблі для клієнтів.

Деякі недержавні організації розташовуються у приватних квартирах, де проживає родина керівника, або члена організації. Відповідно телефон або комп'ютер (якщо він є) використовується як в особистих, так і у громадських цілях і є не власністю організації, а особистою власністю, найчастіше керівника організації.

Тільки дуже мала частина недержавних організацій має приміщення з гарним ремонтом і добре обладнаними робітниками місцями співробітників (це переважно організації, які мають власного «інвестора», або фінансуються за рахунок грантів міжнародних донорів).

Єдина вигідна відмінність недержавних організацій — це освоєння нових інформаційних технологій. Наявність доступу до мережі Інтернет, електронна пошта й власна сторінка в Інтернет є в більшому числі недержавних організацій у порівнянні з державними, що може свідчити про більш прогресивні погляди, і прагнення використовувати сучасні технології й методи роботи.

Перманентні вибори, що відбуваються в Україні протягом останніх трьох років, вплинули на всі сфери життєдіяльності суспільства, у тому числі й на функціонування третього сектора Харківщини (при чому не найліпшим чином). Особливо нищівний ефект на громадський рух регіону справило протистояння органів

державної влади та місцевого самоврядування. У деяких районах Харківської області на сьогоднішній день не залишилось жодної громадської організації. Деяке життя збереглося в містах обласного значення, особливо в тих, що знаходяться ближче до м. Харкова — Чугуєві та Люботині. При чому, як і в минулі роки, більшість обласних організацій не відповідають даному статусу і працюють лише на території обласного центру.

Що стосується ситуації в м. Харкові, то кардинальна зміна депутатського корпусу призвела до того, що коло організацій, наближених до колишніх депутатів майже звернули свою діяльність, а зараз починають створюватись нові організації під патронатом чинних депутатів.

Яскравий приклад — припинення діяльності дуже активної під час виборів НДО «ВМЕСТЕ», створеної як політехнологічний проект для підтримки та просування в депутати Олександра Фельдмана-молодшого (БЮТ). З отриманням засновником організації омріяного мандату депутата, організація припинила своє існування.

Така ж сама участь у десятків громадських організацій, які були створені для підтримки чисельних кандидатів у мери, партійних лідерів, окремих партій.

Серед організацій, які не є новачками в громадсько-політичній сфері, слід відмітити традиційно системну діяльність Обласного відділення Комітету виборців України.

З «молодих» політизованих організацій на особливу увагу заслуговують дві «Міських варти» («Городских дозора»), які дотримуються протилежних політичних уподобань, та організація «Слобожанський вибір», однойменна відомій фракції в обласній раді.

Особливого резонансу протягом останнього року набула діяльність громадської організації «Міська варта» («Городской дозор»). Організацію було створено «під вибори», багато в чому вона нагадувала Громадянський Актив Києва і об'єднала активних незалежних та пасіонарних харків'ян, насамперед інтелігенцію та журналістів. Не ставши самостійним політичним суб'єктом в області, «Міська варта» потребувала засобів до існування, однак саме тоді її очолив (і надав відповідний ресурс) Владислав Протас, співвласник мережі супермаркетів «Таргет». Проте невдовзі стало зрозуміло, що В. Протас використовує організацію головним чином як знаряддя у власній війні з харківською міською владою, що суттєво зачепила бізнес-інтереси «Таргету».

Наприкінці 2006 р. стався перший розкол «Міської варти», коли з організації вийшла група журналістів, мотивуючи це тим, що вони хочуть боротися зі справжніми прорахунками й недоліками в місті, а не фабрикувати критичні сюжети тільки тому, що так вимагає Владислав Протас. Розкольники одразу ж організували «Справжню міську варту», яка мала б діяти «з чистими помислами». Але не довго в Харкові було дві організації-близнюки. У лютому 2007 р. стався ще один розкол «Міської Варти» Протаса і було створено вже третю «Варту». Сьогодні функціонують одразу три портали «Міської варти» — на одному компромат і до-

волі сумнівний з етичної точки зору мультсеріал проти М. Добкіна та Г. Кернеса, на другому — те ж на захист керманів міської ради та проти Арсена Аракова, на третьому — загальноміські проблеми, що значно поступаються за емоційністю та розгнужданістю фантазії двом попереднім. Відтак скомпрометовано дуже вдалий в недалекому минулому бренд.

«Міська варта», як і ціла низка інших (переважно політизованих) громадських організацій Харкова, нерідко вдавалася до політичних акцій. Більшість з них в останній час відбувалися навколо проблеми підняття тарифів на житлово-комунальні послуги. Однак в цілому по Харківщині, незважаючи на те, що у 2006 р. відбулися парламентські вибори (з відповідним різким похваленням політичних акцій) різноманітних акцій політичного змісту, спрямованих на захист прав і свобод громадян, забезпечення свободи слова тощо було не дуже багато. Невеликою виявилася й загальна кількість учасників цих акцій, зокрема в Харкові, навіть з урахуванням мітингів виборчих часів лише кожен десятий харків'янин брав участь у політичних акціях (табл. 10.3).

Найменше схильні до змін виявилися соціально-орієнтовані організації. Оскільки соціальні проблеми територіальної громади ще не розв'язано, то їх діяльність залишається надзвичайно актуальною. На традиційному рівні (кропітка робота, мало помітна зовні) залишилася робота багатьох організацій інвалідів, чорнобильців, багатодітних сімей тощо. В колі цих організацій виділяються члени «Єдиної соціальної мережі» — учасники і переможці конкурсу проектів, що проводить міське управління праці та соціального захисту населення. Тільки в 2006 р. на фінансування проектів та програм соціального напрямку з бюджету міста було виділено 500 тис. грн. Така політика влади дає можливість триматися «на плаву» сотням НГО.

Цими організаціями запропоновано багато інноваційних соціальних пропозицій. Можна відмітити електронні офіси з інформування населення щодо соціальних послуг «Асоціації розвитку спільнот» та інва-таксі організації «Креавіта».

Традиційно в Харкові першою за чисельністю сферою діяльності НГО є студентські та молодіжні організації. Аналізуючи інформацію Молодіжного Порталу (адмініструє Артем Коновалов), який об'єднує єдиним інформаційним простором молодіжні організації в регіоні, можна побачити всю сферу інтересів молоді. Вона дуже різна: студентське самоврядування, дебати, робота клубів по інтересам, відпочинок, семінари, тренінги, студентські обміни та багато іншого. Хоча в студентському русі зараз також період затишшя (також відбувається зміна поколінь). За межами рідного навчального закладу помітна діяльність студентських організацій Університету радіоелектроніки (міські дебатні турніри, творчі зустрічі, кінолекторії) та Народної української академії

Активної політичної позиції чи, приміром, зацікавленості в вирішенні конфлікту між владою та громадою у цій сфері не спостерігається. Разом з тим, саме молодіжна категорія понесла відчутні втрати. Крім офіційного закриття вже згаданої Харківської обласної молодіжної організації «ВМЕСТЕ», яку фінансував

Таблиця 10.3
Перелік акцій, проведених громадськими та політичними організаціями та кількістю учасників, які взяли участь у акціях у 2006 р. у порівнянні з 2005 р.

Назва заходу	м. Харків		Міста обласного значення			Райони області		Всього			
	кількість заходів	кількість осіб, що взяли участь	кількість заходів	кількість осіб, що взяли участь		кількість заходів	кількість осіб, що взяли участь	кількість заходів	кількість осіб, що взяли участь		
				2006	2005					2006	2005
Мітинги	48	90429	19	-	4422	46	48	113	80	99179	8960
Пікети	137	48473	4	-	165	11	21	152	81	49097	4408
Збори	26	4544	8	-	1439	21	12	63	30	7763	4120
Конференція	68	8092	26	-	4283	237	-	331	-	21165	-
Прес-конференція	22	1662	-	-	-	-	-	22	25	1662	245
Наметове містечко	1	25	-	-	-	-	10	1	10	3	70
Агітаційні пости	57	235	-	-	-	4	48	61	142	292	864
Хола	19	14520	1	-	56	-	14	20	26	14576	1120
Всього	388	205732	75	-	19865	402	153	865	419	265927	23917

Олександр Фельдман, законсервувався «Демократичне об'єднання молоді» (ДОМ) Володимира Гошовського — лідера партії-банкрута минулих виборів «Соціалістична Україна». Зменшила свою активність обласна спілка «Молодіжні ініціативи», яку підтримував Степан Гавриш. Усі ці організації відігравали провідну роль в молодіжній політиці ще рік тому. Крім цього, майже припинили свою діяльність молодіжні організації партій-аутсайдерів минулорічних виборів. Серед них — обласна організація Української соціал-демократичної молоді, яка теж була однією з помітніших в регіоні. Серед організацій, що претендують на роль лідерів, — «УМНЦ», Асоціація молодих професіоналів «Клас» та новостворений Союз молодих підприємців. В актуальному сьогодні напрямку євроінтеграційної діяльності лідирує Харківський Євроклуб, Центр прав людини «Древо життя», Мережа молодіжних євроклубів а також «Фундація регіональних ініціатив».

У дитячому русі не відбулося помітних змін. Миська асоціація шкільного самоврядування не отримала належної підтримки з боку органів місцевого самоврядування, а після зміни поколінь взагалі зникла. У жіночому русі зменшилась активність (практично відсутня) «Дії» та «Берегині» (причина пасивності останньої — значна зайнятість керівника — Л. Чуб, депутата обласної ради від Партії регіонів). Інші організації реалізують свої традиційні програми та проводять планові заходи («Центр жіночих досліджень», «Панна», «Крона», «Надія»).

Окремо можна виділити сферу наукових, аналітичних та соціологічних громадських організацій. Ця сфера також багата на НГО, які створенні не тільки в кожному ВНЗ, але майже на кожному факультеті. До них відносяться, наприклад, Східно-Український Фонд соціальних досліджень при соціологічному факультеті Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, аналітичний Центр «Ікаріус» при Авіаційному університеті, Фонд «Академія» при Національній українській академії та багато інших. До нейтральних у цій сфері можна віднести «Золотий Клуб України», КВУ, «Фонд місцевої демократії».

Серед організацій творчого напрямку не можна не відзначити «Міст до зірок», яка пропагує фантастику в дитячих домах та інтернатах області, а щовересня проводить один з найкращих в СНД фестивалів фантастики.

Також до найбільш чисельних організацій на Харківщині можна віднести НГО національно-культурного призначення. Завдяки суттєвій фінансовій підтримці народного депутата України Олександра Фельдмана (він є також президентом Асоціації національно-культурних об'єднань України), ці організації найбільш забезпечені та найбільш ефективні в роботі.

Громадські неполітичні організації представляють загальне неполітичне життя регіону в різноманітних сферах існування. Найпопулярнішими представниками цієї ланки є «Всеукраїнський союз автомобілістів», «Діти Чорнобіля», «Товариство Амазонок», «Союз боротьби за народну тверезість», «Спілка солдатських матерів».

Дуже широко представлені в регіоні професійні спілки та різноманітні організації з питань професійно-трудової діяльності. Найбільш дієві та актуальні

з них — «Всеукраїнський профспілка робітників науки, виробництва та фінансів», «Об'єднана профспілка Харківської області»; «Профспілка робітників державних закладів», «Профспілка робітників охорони здоров'я України», «Незалежна профспілка підприємців», «Харківська каса взаємодопомоги» — кредитна спілка; «Харківське обласне відділення асоціації правозахисних асоціацій студентів» та ін.

Масштаби діяльності деяких харківських організацій вже вийшли за межі регіону і впливають на ситуацію на національному рівні. Як, наприклад, Харківський громадський центр «Молодь за демократію» (впровадження ювенальної юстиції в Україні), «Тендерна палата закупівель» (впорядкування тендерних процедур), Європейський Клуб (створення мережі євроклубів в регіоні та в Україні) тощо.

Попри велику кількість та розмаїття організацій третього сектора, слід зазначити, що суттєвого впливу на владні органи й покращення ситуації в регіоні щодо вирішення найбільш проблемних питань зазначені структури не мають. Винятком можна вважати хіба що Харківську правозахисну групу, котра широко відома далеко за межами Харківщини й навіть України.

Авторитет правозахисної групи дозволяє їй певним чином впливати на місцеву владу та на представників силових структур. Зокрема, провідник ХПГ Євген Захаров є співголовою Громадської ради при МВС.

В активі ХПГ кілька розроблених законопроектів, декілька виграних судових справ, зокрема в Європейському суді з прав людини. Безкомпромісна позиція Харківської правозахисної групи щодо дотримання прав людини в Україні загалом і в Харківському регіоні зокрема стала однією з причин висунення співголови ХПГ організації Євгена Захарова кандидатом на пост омбудсмена — Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (щоправда, антикризова коаліція, яка має в парламенті більшість, обрала на цю посаду нардепа від Партії регіонів Н. Карпачову, порушивши тим самим умову політичної незаангажованості омбудсмена). На жаль, інших діючих правозахисних організацій, незважаючи на чисельні юридичні факультети та найбільшу в Україні Національну юридичну академію, дуже мало.

Таким чином, незважаючи на певні труднощі, третій сектор Харківської області все ж розвивається. Причому, якщо традиційним було звинувачення недержавних організацій в тому, що їх діяльність активна, але не ефективна, то на сьогодні громадський рух регіону проявляє менше активності й підвищує свою ефективність. Взагалі в короткому огляді неможливо відобразити всі нюанси та тонкощі такої складної системи як третій сектор та навіть просто згадати про всі цікаві та самобутні організації такого неординарного регіону, як Харківщина.

11. Стан свободи слова в регіоні

Одним із надбань Помаранчевої революції була свобода слова, що поступово опанувала незалежні ЗМІ, а далі — державні та комунальні. Усе це явно виявилось під час виборчої кампанії до Верховної Ради України 2006 р. З телеекранів, зі шпальт газет, у радіоефірі були присутніми, в рівній мірі, як представники провладних партій, так і тогочасної опозиції (в особі Партії регіонів).

Проте після виборів ситуація поволи, але починає змінюватись і, на жаль, не в кращий бік.

Загальний стан свободи слова на Харківщині дуже влучно охарактеризувала шеф-редактор видання «Телекритика» Наталя Лігачова у своїх роздумах з приводу корпоративно-журналістських результатів 2006 р. Причому зробила це всього одним словом: «Продано!», розшифрувавши головну ідею у підзаголовку «За Кучми медіа були політичними гарматами. Зараз стали розмінною монетою».

Справді, харківський ринок засобів масової інформації переділений, владно, партійно та бізнесово пофарбований і закритий для незалежного автора. Свобода слова зараз виявляється лише в тому, що майже для кожної точки зору можна знайти свій канал комунікації, особливо якщо ваша точка зору співпадає з позицією власника газети або телеканалу, а ще краще, якщо ви критикуєте його конкурента (політичного опонента).

Наші ЗМІ захлинаються «джинсою» (прихованою рекламою), потопають у конкуренції за рейтинги, які визначають рекламні заробітки. В умовах же незрілості громадянського суспільства, — зазначає Н. Лігачова, — безвладної, антигуманітарної, антисоціальної держави і розвитку, в основному, сировинного бізнесу, не зацікавленого у створенні високих технологій, а, отже, і вирощування високоінтелектуального персоналу для їх обслуговування — відбувається тотальне «пожовтіння» інформаційного простору. Те, що серйозним власникам і менеджерам ЗМІ було соромно робити вчора, сьогодні вже є предметом гордості, бо єдиним мірилом успіху стає рейтинг, тобто, «грубі гроші». На інший продукт — інтелектуально-нішевий — немає попиту через маргіналізований стан української бізнес-політичної еліти.

Система мас-медіа регіону достатньо чітко розфарбована у політичні кольори. Навіть існуючі державні ЗМІ — харківська обласна телерадіокомпанія (канал ОТБ), харківське обласне громадське радіо, газети «Харьковские известия (колишня «Слобода», газета міської ради) й «Слобідський край» (газета обласної ради) — перебувають під партійним впливом (перші дві компанії є рупором А. Авакова та помаранчевого табору, обидві газети — В. Салигіна, М. Добкіна та біло-блакитного табору).

Характерною є ситуація з газетою «Слобідський край» (її співзасновниками виступають Харківська обласна рада, Харківська облдержадміністрація та трудовий колектив газети), яка вимушена лавірувати «поміж краплин» та надавати широкий діапазон інформації, що, втім, не носить гострого характеру.

Така ж ситуація «вимушеного політичного плюралізму» панує і в комунальних ЗМІ в районах та містах області. Враховуючи, що в більшості рад головують представники Партії регіонів, а райдержадміністрації очолюють представники «помаранчевих», редакції «районки» намагаються догодити й одним, і другим.

Традиційно, ще з радянських часів, існує масова комунальна преса в районах та містах області, яка, здебільшого, висловлює точку зору місцевої влади. Втім з різних причин, на сьогоднішній день навіть без таких ЗМІ залишилися деякі райони Харківської області (табл. 11.1).

Таблиця 11.1

Комунальна преса Харківщини

Район	Назва мас-медіа
Балаклійський	«Вісті Балаклійщини»
Барвенківський	«Вісті Барвенківщини»
Близнюківський	«Нове життя»
Богодухівський	«Маяк»
Борівський	«Трудова слава»
Валківський	«Сільські новини»
Великобурлуцький	Радянський патріот
Вовчанський	«Хлібороб»
Дергачівський	«Вісті Дергачівщини»
Зачепилівський	«Перемога»
Зміївський	«Вісті Зміївщини» та «Зміївський кур'єр»
Золочівський	«Зоря»
Ізюмський	«Обрії Ізюмини» та ТРК «Сеат»
Кегичівський	«Наш край»
Коломацький	«Коломацький край»
Красноградський	«Вісті Красноградщини»
Краснокутський	«Промінь»
Куп'янський	«Вісті Куп'янщини» та Куп'янська телерадіокомпанія
Лозівський	«Голос Лозівщини»
Нововодолазький	«Вісті Водолажчини»
Печенізький	«Печенізький край»
Первомайський	«Знамя труда»
Сахновщинський	«Колос»
Чугуївський	«Красная звезда» та ТРК «Слобожанка»
Шевченківський	«Краєвид»

Усі інші засоби масової інформації області є приватними (комерційними) та, як правило, носять яскраво виражений заангажований характер.

Газетний ринок регіону достатньо представницький. Крім комунальних засобів масової інформації, про які вже згадувалось, в обласному центрі видається чимало впливових газет, дані про які представлено в табл. 11.2

Таблиця 11.2

Структура газетного ринку Харківщини Розподіл газетного ринку між політичними силами

Назва видання	Тираж	Політична забарвленість (хто впливає)
«Время» (щоденна, виходить 5 разів на тиждень)	20 000	помаранчеві сили- Фельдман
«Вечірній Харків»	12 000	біло-блакитні сили - Кагановський (зять Кушнар'єва)
«События»	5 000	належить киянам- біло-блакитні сили
«Пятница»,	5 000	помаранчеві сили - Аваков, Липчанський
«Объектив-но»	3 000	біло-блакитні сили - Давтян
«Харьковские известия»	3 000	біло-блакитні сили - Добкін, Кернес
«Слобідський край»	до 12 000	50% — помаранчеві сили - Аваков 50% — біло-блакитні сили - Салигін
«МедіаПост»	2 000	помаранчеві сили - Аласанія

Крім згаданих, у місті виходять «Комсомольська правда в Україні» (Харківський випуск), «Газета по-харківски» (є харківським філіалом «Газеты по-киевски»), «Новая городская газета», «Мегаполис» (нещодавно припинила своє існування), «Селянська газета», «Новый день». Своє представництво в Харкові мають «Урядовий кур'єр» та «Голос України».

Окремо слід виділити інформаційне агентство «STATUS QUO», що є регіональною недержавною організацією, яка спеціалізується на зборі, обробці та розповсюдженні адміністративної, економічної, соціально-політичної та правоохоронної інформації переважно з обласної тематики. Інформаційні випуски агентства розраховані, в першу чергу, на керівників організацій та підприємств, а також на засоби масової інформації. Хоча ІА «STATUS QUO» перебуває у власності структур, близьких до Соціалістичної партії України, формат інформаційного агентства (інформація без журналістських коментарів) дозволяє подавати матеріали доволі об'єктивного характеру.

Національні радіомережі з харківською врізкою та місцевою рекламою дотримуються загальної політики київських власників FM-сітєвих радіостанцій.

Харківські радіолюбители мають змогу слухати в FM-діапазоні такі радіостанції: «Авторадіо», «Гала-радіо», «Європа+», «Європа FM», «Kiss FM», «Love радіо», «Люкс FM», «Мелодія», «Наше радіо», «Радио 5», «Радио Ера», «Русское радіо», «Стильное радіо шансон», «Хит FM», «Шансон: взрослое радіо», «Шарманка». Три суто харківські радіостанції — «Новая волна», «LFM» (контролюються А. Аваковим), «Симон» — мають значно меншу слухацьку аудиторію і є переважно комерційно-рекламними.

Загальної політики київських власників FM-сітьових радіостанцій дотримуються національні радіомережі з харківською врізкою та регіональною рекламою, зокрема: «Авторадіо», «Європа+», «Kiss FM», «Люкс FM», «Мелодія», «Русское радіо», «Стильное радіо шансон», «Хит FM», «Шансон: взрослое радіо», «Шарманка». Три суто харківські радіостанції — «Новая волна», «LFM» (контролюються А. Аваковим) і «Simon» — мають значно меншу слухацьку аудиторію і є переважно комерційно-рекламними.

Харківщина володіє потужними телевізійними каналами, які чітко розмежовуються за сферами, медіа-холдингами та політичною приналежністю (табл. 11.3).

Звісно, що часи, коли телеканали відпрацьовували 100% ефірного часу, обслуговуючи політичні уподобання своїх власників, минули. Проте, як би не намагалися журналісти подавати інформацію неупереджено (іноді й досить успішно, особливо в цьому плані слід відмітити «ОТБ» та «МедіаПорт»), певна заангажованість все ж таки спостерігається, уникнути її не вдається нікому.

Як зазначають місцеві аналітики, зокрема, Валерій Дудко, у комплексі наявних телепродуктів, що вироблюються регіональними телеканалами, безумовним фаворитом виступають новостійні програми, які власне і створюють рейтинги телеканалів.

Так, на «7 каналі» виходять доволі цікаві та якісні новини «Агентства Телевидения Новости», хоча й не позбавлені певної заангажованості, чим і викликана широка глядацька аудиторія, при обмеженому рівні довіри до них серед населення.

На т/к «АТВК» — «Харьковские новости» мають в цілому «замовний» характер. На т/к «Симон» — новини «Объектив», відповідно до своєї назви, силкуються об'єктивно подавати інформацію. Новини т/к «Р-1» мають новий для Харкова, але не для світових новинних тенденцій, формат реал-тайм, однак через недостатню розкрученість самого телеканалу — низький рейтинг.

Є у харківському телеєфірі також продукти прямого політичного замовлення, як, зокрема, на «7 каналі». Це програма «Городской дозор» — зі сторони «помаранчевих» сил, і програма «Защита» — рупор «синьо-білої» міської влади. Обидві вони мають спільні теми — тарифи на комунальні послуги, невиконання обіцянок протилежною стороною, дороги, транспорт, малі архітектурні форми, події, кримінал, діяльність міської та обласної рад, регіональний політикум (зводиться до обміну брудними висловлюваннями), переділ економічний і земельний, та якісь яскраві поодинокі випадки, що описують волаюче відношення до населення зі сто-

рони міської чи обласної влади. Ці програми супроводжуються анонсами, виконаними в мультиплікаційному варіанті, головними антигероями одного з яких є два таргани, зовнішньо дуже схожі на міського голову М. Добкіна й секретаря міськради Г. Кернеса (та ще й з такими ж іменами), а антигероями іншого є вже персонажі, дуже схожі на А. Авакова, Я. Ющенко, В. Шумілка тощо.

Втім, така ситуація свідчить скоріше не про панування свободи слова на «7 каналі», а про те, що опинившись між двох, протилежних за політичним забарвленням центрів впливу, телеканал змушений транслювати «злив телебруду» з обох боків.

Таблиця 11.3

Структура та політична забарвленість телевізійного ринку Харківщини

Назва телеканалу	Впливовість (глядацький рейтинг)	Політична збарвленість (хто впливає)
«7 канал»	до 25%	50% — помаранчеві сили (Аваков), 50% — біло — блакитні сили (Кернес)
«АТВК»	до 20%	Помаранчеві сили (Аваков, Липчанський, Третєцький)
«Симон»	до 15%	Біло-блакитні сили (Давтян)
«Фора»	4%	Помаранчеві сили (Аваков, Липчанський)
«Фаворит»	2%	Помаранчеві сили (Аваков, Липчанський)
«Region» (P-1)	2%	Біло-блакитні сили (Кагановський — зять Кушнарєва)
«ОТБ»	2%	Помаранчеві сили (Аваков)
«S-ТЕТ» (регіональна врізка т/к ТЕТ)	1%	Помаранчеві сили (Аласанія)
<i>Продакин-студії</i>		
«МедіаПорт»		Помаранчеві сили (Аласанія)
Медіа-група «Об'єктив»		Біло-блакитні сили (Давтян)
«Первая Столица»		Біло-блакитні сили (Святась)
«Приват-ТВ»		Біло-блакитні сили (Святась)
«Деловые новости»		Біло-блакитні сили (Мартинова, Богословська)

Оцінюючи ситуацію зі «свободою слова» в районних та обласних ЗМІ Харківщини, експерти зазначають наявність досить гострих проблем. Якщо в обласних ЗМІ припускаються хоча б певні — причому дуже несуттєві — елементи цієї свободи (Іссл, індекс за шкалою від -1 до +1, де -1 означає «свобода слова» повністю відсутня; -0,5 — «свобода слова» скоріше є відсутньою; 0 — важко сказати однозначно; 0,5 — «свобода слова» скоріше є присутньою; 1 — забезпечується повна «свобода слова», дорівнює 0,11), то в районних склалася кризова ситуація (Іссл = -0,06).

Утім, на думку більшості експертів, ситуація в цій сфері не зазнала суттєвих зрушень впродовж останніх двох років ані в бік покращення, ані в бік погіршення.

Одним із показників дійсної свободи слова може служити рівень поінформованості громадян про діяльність суб'єктів політичних відносин.

Слід зазначити, що «свобода слова» в жодному разі не розглядається експертами як можливість надавати широкому загалу будь-яку інформацію. Інформація має оприлюднюватися виключно з урахуванням певних обмежень — норм моралі (52%) та чинного законодавства (39%). Невід'ємною ознакою «свободи слова», на думку майже кожного другого експерта (48%), є наявність різних поглядів на події, що сталися.

Як відмічають експерти, не можна не відмітити порівняно високий рівень поінформованості харків'ян. При цьому, діяльність центральних органів влади, навіть на рівні регіонів, відрізняється кращим інформаційним висвітленням. Привертає увагу відносно високий рівень висвітлення роботи обласної державної адміністрації та її голови А. Авакова порівняно з обласною радою та її головою В. Салигіним. Це яскраво видно з відповідного порівняння оцінок експертів, згідно з яким 71% опитаних визначає діяльність Харківської обласної ради сьогодні як непрозору, тоді як про обласну державну адміністрацію так сказали 29% експертів (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Оцінка рівня інформованості населення області про діяльність суб'єктів влади

(за індексом інформованості (Іінф) від -1 до 1, де -1 означає повну непоінформованість, 0 — середній рівень інформованості, +1 — повну поінформованість)

№	Суб'єкт політичних відносин	Індекс довіри
<i>Центральний рівень влади</i>		
1.	Президент України	0,18
2.	Кабінет Міністрів України	0,16
3.	Прем'єр-міністр України	0,15

Закінчення таблиці 11.4

№	Суб'єкт політичних відносин	Індекс довіри
<i>Центральний рівень влади</i>		
4.	Верховна Рада України	0,23
5.	Голова Верховної Ради України	0,11
<i>Середні показники:</i>		0,17
<i>Обласний рівень влади</i>		
6.	Обласна державна адміністрація	-0,02
7.	Голова обласної державної адміністрації	0,02
8.	Обласна рада	-0,10
9.	Голова обласної ради	-0,27
<i>Середні показники:</i>		-0,09
<i>Місцевий рівень влади</i>		
10.	Районні державні адміністрації	-0,16
11.	Голови райдержадміністрацій	-0,14
12.	Міські ради	0
13.	Міські голови	0,10
14.	Селищні/сільські ради	-0,10
15.	Селищні/сільські голови	-0,08
<i>Середні показники:</i>		-0,06
<i>Органи, що стоять на захисті прав і свобод громадян</i>		
16.	Правоохоронні органи (міліція, прокуратура)	-0,54
17.	Суди	-0,54
<i>Середні показники:</i>		-0,54
<i>Загальний рівень інформованості про діяльність владних установ:</i>		-0,06
<i>Обласні осередки політичних партій</i>		
18.	Партія регіонів	-0,32
19.	Народний Союз «Наша Україна»	-0,42
20.	Соціалістична партія України	-0,46
21.	Комуністична партія України	-0,48
22.	Прогресивна соціалістична партія України	-0,53
<i>Середні показники:</i>		-0,44

Протягом року на Харківщині стали відомими кілька випадків утиску свободи слова.

Так, 26 квітня медіа-група «Об'єктив» на довгий час зникла з харківського телеэфіру, а її працівники у повному складі подали заяви про звільнення, через незгоду з обмеженням незалежності редакційної політики. Це пов'язано з тим, що власник ТРК «Симон», який має 75% у статутному фонді медіа-групи «Об'єктив», бізнесмен Олександр Давтян увійшов до структур місцевої влади, ставши членом виконавчого комітету Харківської міської ради. Пізніше «Об'єктив» відновив свою роботу, але вже в повністю оновленому кадровому складі.

Почався тиск на журналістів місцевих комунальних ЗМІ з боку новообраних рад, більшість в яких отримала Партія регіонів. Наприклад, 25 травня 2006 р. II сесія V скликання Красноградської районної ради Харківської області ухвалила рішення № 22-5, згідно з яким роботу Н.О. Зінченко на посаді редактора газети «Вісті Красноградщини» було визнано незадовільною й її звільнено з займаної посади без зазначення законних підстав і мотивів такого рішення.

Запрошений на сесію Харківської обласної ради депутат Верховної Ради України від Партії регіонів Дмитро Шенцев напав на журналіста — фотокореспондента агентств «Associated Press», «ІТАР-ТАРС» і «Photolenta» Андрія Авдошина й побив його. Журналіст подав скаргу до міліції.

Зухвалий напад було здійснено на співробітника «Агентства Телебачення Новини» 22 липня вночі. Невідомий злочинець наніс два проникаючих ножових поранення координаторові й редактору сайту АТН Алі Євдокимовій та пограбував її.

Про припинення співробітництва з «7-м каналом» через тиск на журналістів з боку одного із власників «7-го каналу» — секретаря міськради Г. Кернеса повідомив на прес-конференції у лютому 2007р. й народний депутат від БЮТ, відомий журналіст С. Потімков. Відтак програми його студії «Борея» — «Комендантська година» та «Журналістський клуб Харкова» — тепер не виходять.

У листопаді 2006 р. на зустрічі Президента України з журналістами редактором Валківської районної газети «Сільські новини» Валентиною Романюк було заявлено, що в голови ОДА є приватні свердловини у Валках. Губернатор Арсен Аваков, щоправда, як приватна особа, зажадав спростувати інформацію в суді. Валківський районний суд зобов'язав редактора спростувати сказане — в ефірі каналу ОТБ, у присутності губернатора. 4 квітня 2007 р. і Апеляційний суд Харківської області прийняв сторону губернатора. Редактор газети «Сільські новини» Валентина Романюк з рішенням Апеляційного суду незгодна і буде опротестовувати його в суді наступної інстанції.

Уночі 31 січня 2007 р. згорів автомобіль «Opel» депутата Харківської облради Ігоря Піддубного, директора ООО «Радио «Новая волна», ТРК «Радио-Аргіль», ООО «Робинзон і К», головного редактора газети «Пятница», радника голови Харківської ОДА з питань преси та інформації. Сам І. Піддубний заявив, що цей інцидент безпосередньо пов'язаний з його професійною діяльністю, хоча не тільки

правоохоронці не поділяють таку точку зору, але й О. Фельдман (саме БЮТ представляє в обласній раді І. Піддубний).

Харківська міська рада відзначилась тим, що спочатку не надала акредитації журналістам «Міської варти», а згодом — позбавила акредитації кореспондента газети «Комерсант-Україна» Марію Спалек за те, що журналіст «наполегливо дезінформує жителів України щодо реформування житлово-комунального господарства в Харкові». Як приклад поширення такої інформації прес-служба міськради навела статтю «Сервіс знайшли надмірно нав'язливим», опубліковану в газеті від 19 лютого. Навіть якщо власна думка журналістки й була занадто емоційною, однак будь-які оціночні судження не можуть бути причиною перешкодження журналістам виконувати свої обов'язки.

Ця ситуація була однією з причин проведення в Харкові виїзного засідання комітету з питань свободи слова та інформації Верховної Ради України, яку провів народний депутат Андрій Шевченко. На зустрічі були присутні Василь Салигін, Арсен Аваков та нардепи Сергій Потімков і Віктор Лещенко. Чи не вперше журналістська громада змогла обговорити проблеми взаємодії з владою, висловити своє бачення організації співпраці з органами влади та місцевого самоврядування.

Втім, нещодавно прес-служба Харківської міської ради розповсюдила інформацію про те, що «з 2 квітня 2007 р. протягом місяця проводиться акредитація журналістів і технічних працівників засобів масової інформації при Харківській міській раді». Тим ЗМІ, що бажають отримати акредитацію, у відповідній заявці пропонується надати ще й чималий перелік інформації про свою діяльність. При цьому наголошується, що «акредитація журналістів і технічних працівників засобів масової інформації проводиться строком на 1 рік».

Таке строкове обмеження акредитації терміном в 1 рік є необґрунтованим. Акредитація мусить бути постійною та її ініціатором виступають, безумовно, самі ЗМІ, що мають бажання отримати більш вільний доступ до інформації у певному органі влади, місцевого самоврядування тощо. Редакції ЗМІ визначають, на який строк вони акредитують своїх журналістів, а не чиновники. А погодженням у даному випадку є письмове повідомлення від ЗМІ та відповідна реакція на нього з боку органу влади чи місцевого самоврядування. Такий порядок акредитації при харківській міській раді носить чіткий обмежувальний характер відносно працівників ЗМІ.

На відміну від чиновників мерії, Арсен Аваков наприкінці березня 2007 р. заявив, що облдержадміністрація взагалі відмовляється від використання процедури акредитації і, відтепер, будь-які журналісти мають вільний доступ до будівлі ХОДА та на всі заходи, що там відбуваються.

Серед позитивних тенденцій минулого року слід зазначити й судові рішення на користь журналіста Юрія Чумака (бюлетень Харківської правозахисної групи «Права людини»). Позов був поданий до Президента України за бездіяльність через nereагування глави держави на журналістський запит і 5 червня 2006 р був задоволений Чугуївським судом, що є позитивним прецедентом для українського правосуддя.

12. Діяльність виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з точки зору відкритості, прозорості, участі громадян у прийнятті рішень

Формально діяльність виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на Харківщині відкрита, прозора, а самі ці органи залюбки прислуховуються до громадськості та залучають їх до розробки й прийняття управлінських рішень. Але так лише у певному колі питань, які не стосуються виділення землі, грошових оборудок та бізнесових схем. В цьому і облдержадміністрація, і обласна й міська рада діють абсолютно однаково.

У нашій країні всі демократичні новації накладаються на пострадянській менталітет, у результаті чого народжуються якісь дивовижні потвори, і в питанні з інформуванням громадян без цього не обійшлося. По-перше, було збережено збанкрутілу (і в моральному, і в економічному сенсі слова) систему «державних та комунальних ЗМІ», які, замість того, щоб об'єктивно надавати інформацію про новини в державі та регіонах, постійно перетворюються на рупори суцільної пропаганди та агітації (власна річ, на користь своїх «хазяїв»). До речі, помаранчева влада обіцяла цю ситуацію докорінно змінити та ЗМІ роздержавити, однак, як видно, напередодні парламентських виборів вирішила не позбавляти себе гарантованого шматку медіа-ресурсу. По-друге, створені скрізь і всюди при держустановах прес-служби та відділи зв'язків з громадськістю часто працюють у викривленому інформаційно-правовому полі: замість того, щоб вирішувати, як якісніше донести до громадян інформацію через незалежні ЗМІ, фактично займаються посередництвом та дозуванням у її передачі до кишенькових державних та комунальних. Решті газет і теле-радіо установ доводиться обходитись тими крихтами інформації, яку випадково вдається вхопити на нерегулярних прес-конференціях.

А починалося все по іншому. З самого свого призначення А. Аваков проголосив відкритість та прозорість влади. Він істотно посилив кадровий склад та технічне оснащення прес-служби облдержадміністрації. Інтернет-сайт облдержадміністрації змінив не тільки дизайн, але й своє наповнення: там достатньо часто оновлювалися матеріали, розміщувалися офіційні документи та виступи голови ОДА, його заступників та керівників структурних підрозділів. На інтернет-сайті харківської медіа-групи «Об'єktiv» (зараз — на сайті «МедіаПорт») з'явилися персональні гілки А. Авакова та Я Ющенко, де вони відповідають на звернення відвідувачів. Сам А. Аваков щосуботи на ОТБ (з повтором щонеділі на «7-му каналі») веде телевізійне ток-шоу «Акценти».

При облдержадміністрації існують: Координаційна рада політичних партій, Рада представників громадських організацій національних меншин області, Громадська колегія при голові обласної державної адміністрації, Координаційна рада по співробітництву з ветеранськими організаціями й об'єднаннями, Координаційна

рада козацьких організацій. Однак будь-яка інформація про їх активну діяльність та результативність, про реальний вплив на політичну ситуацію в регіоні і політику місцевої влади відсутня, що свідчить про номінальний характер цих дорадчих громадських органів та про відсутність зацікавленості як керівництва обласної державної адміністрації, так і представників самих громадських організацій.

Відкритість і прозорість виконавчої влади носить, скоріше, дозований і однобічний характер: А. Аваков, його заступники та керівники підрозділів ОДА щотижня виступають на прес-конференціях та в прямому ефірі місцевих телеканалів, доносячи до харків'ян лише те, що вони самі вважають за потрібне. Досить часто спілкування преси з керівниками структурних підрозділів зводиться до формальностей.

Наприклад, характерним для стилю й форми спілкування виконавчої влади із ЗМІ є таке інформаційне повідомлення:

«На виконання доручення Віце-прем'єр-міністра України В.А. Кириленка № 15285/22/1-05 від 18.02.2006 р. в області здійснено громадське обговорення законопроекту «Про відкритість і прозорість органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування». В обговоренні взяли участь громадські організації та політичні партії, а також представники органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, консультативно-дорадчі органи при цих органах.

Були направлені листи начальника управління, відділів обласної державної адміністрації (26), керівникам районних державних адміністрацій (27), міським головам міст обласного значення (6), Харківському міському голові, головам районних у м. Харкові рад (9) з рекомендаціями організувати обговорення через засідання консультативно-дорадчих органів, проведення «круглих столів» тощо.

Взагалі надійшло 106 зауважень та пропозицій, в тому числі від Громадської Ради при голові Харківської облдержадміністрації, об'єднання профспілок Харківської області, Харківського обласного комітету «Дробицький Яр», Харківської правозахисної групи, 11 структурних підрозділів облдержадміністрації, 10 органів місцевого самоврядування, 14 органів виконавчої влади на місцях. У ході обговорення в області відбулося 66 зустрічей, на яких було задіяно 3320 особи.

Як бачимо, наголос зроблено не на результаті, а на самому процесі: не на те, наскільки відкритою стала влада, а на те, скільки суб'єктів обговорень висловили свої пропозиції.

Про те, що рівень відкритості обласної державної адміністрації поки що не відповідає очікуванням суспільства, стверджують самі харківські мас-медіа: «прес-служба обласної державної адміністрації взяла на себе функції не так містка між владою і ЗМІ, як пропагандиста досягнень влади. Журналісти запрошуються здебільшого на прес-конференції, протокольні заходи (прийоми, нагородження, покладання квітів, зустрічі, урочистості за участю А. Авакова та його заступників тощо), культурні і спортивні події. У той же час влада відмовилася від практики запрошення журналістів на галузеві та селекторні наради, що існувала раніше. Натомість набула поширення практика коментування главою облдержадміністрації

подій і проблем не безпосередньо перед журналістами, але перед співробітниками прес-служби. Такі коментарі розповсюджуються через сайт, що не дозволяє журналістам поставити уточнюючі запитання».

Журналісти вважають, що певною мірою такий стан напіввідкритості виконавчої влади пов'язаний з незвичністю для А. Авакова публічних процедур, певними рисами його характеру, звичкою займати в стосунках із пресою позицію власника, а також залежність від його структур значної частини місцевих ЗМІ, що помножується на досить дискусійний характер багатьох його дій, практичну відсутність у Харкові невідкладної непартійної преси та потужних журналістських організацій, традиційно невисокий професійний рівень значної частини працівників мас-медіа та великий відтік сильних журналістів до Києва. Проблеми доступу до інформації обговорюються журналістами в основному в «своєму колі» і не стають предметом публічного обговорення, з чого витікає, що ситуація, яка склалася, влаштовує і владу, і ЗМІ регіону та не має стимулів до розвитку.

Слід відзначити, що ОДА все ж таки намагається здійснювати заходи щодо відкритості, зокрема у 2006 р. з метою більш повного врахування позицій політичних і громадських сил при виробленні регіональної політики, пропозицій та рекомендацій місцевих об'єднань громадян щодо подальшого налагодження конструктивної взаємодії між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та об'єднаннями громадян, ефективного діалогу представників різних громадсько-політичних сил задля забезпечення політичної та соціальної стабільності в регіоні, обласною державною адміністрацією було проведено вивчення громадської думки щодо діяльності органів виконавчої влади в регіоні. До участі у проведенні громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади в області були задіяні близько 800 осіб: представники обласних осередків громадських організацій, органів місцевого самоврядування, профспілок, засобів масової інформації, представники громадських колегій при головах райдержадміністрацій.

Консультації з громадськістю проводилися як у формі публічного громадського обговорення (консультації, семінари, форуми, громадські слухання, «круглі столи», громадські приймальні, збори, дискусії, діалоги, інтерв'ю, «гарячі лінії»), так і шляхом вивчення громадської думки (оприлюднення та узагальнення висловлених у зверненнях громадян зауважень і пропозицій, проведення аналізу цільової інформації, запровадження спеціальних рубрик у друкованих засобах масової інформації тощо.)

Результат громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади в цілому показав, що ситуація в регіоні залишається стабільною, контрольованою і передбачуваною. Разом з тим, як засвідчила частина респондентів, мають місце факти незадоволення населення діяльністю органів виконавчої влади з питань:

- соціального захисту населення, особливо ветеранів Великої Вітчизняної війни та праці, інвалідів;
- охорони здоров'я;

- житлово-комунального господарства, особливо надмірно високими тарифами;
- розвитку аграрного сектора, підтримки вітчизняних товаровиробників;
- вирішення молодіжних проблем, особливо питання забезпечення житлом та працевлаштування;
- неналежного реагування органів внутрішніх справ під час проведення заходів протидіючими громадськими організаціями та політичними партіями;
- неналежного реагування влади на факти бездуховності, насилля, жорстокості в інформаційному просторі.

Як одну з форм звітування виконавчої влади перед громадянами можна розглядати й буклет «Що зроблено. Харківщина 2005-2006», який вийшов у 2006 році. В ньому А. Аваков звітує перед харків'янами про підсумки роботи за час свого губернаторства. Щоправда, у буклеті несвідомо розкрилося нерозуміння обласної державної адміністрації самої сутності відкритості влади. Так, темі відкритості влади відведено всього одна колонка й майже вся вона присвячена... роботі зі зверненнями громадян. А самі звернення названі «головними у спілкуванні влади з суспільством», причому голова ОДА «безпосередньо розглядає звернення Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної праці та інвалідів Великої Вітчизняної війни». Таким чином свою відкритість обласна влада бачить лише у відповідях на прохання й скарги громадян, а не на донесенні до територіальної громади сутності й обґрунтування логіки прийняття всіх управлінських рішень.

Певною калькою з поведінки А. Авакова є й позиціонування відкритості та прозорості дій харківської міської влади М. Добкіна. Мер також проголосив відкритість міської влади для громадян, відкрив прямі телефонні лінії громадських приймалень та відкриті трансляції сесій міської ради. Однак про підклимові обробки міської ради в народі ходять легенди й складаються анекдоти...

Висновки

Загальна оцінка першого року діяльності нової влади та тенденції, що переважають в суспільно-політичному та соціально-економічному розвитку регіону.

Соціально-економічна ситуація в Харківській області суттєво не відрізняється від загальнодержавної. Найбільш актуальними проблемами є висока вартість та низька якість житлово-комунальних послуг, недоступність кваліфікованої медичної допомоги та невисокий рівень доходів населення. Причому місцеві органи державної виконавчої влади сьогодні суттєво не сприяють їхньому розв'язанню.

Нинішній рівень соціальної напруженості в області є середнім. Між тим, каталізаторами його зростання можуть стати чинники, що вплинуть на погіршення матеріального становища населення: подальше подорожчання житлово-комунальних послуг та цін на товари першої необхідності.

Низький вплив на вирішення важливих соціально-економічних проблем впливає на, в цілому не дуже високі, показники оцінки довіри населення до органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. У багатьох випадках це пов'язано з низьким рівнем соціально-економічної ефективності їхньої діяльності, невідповідність векторів їхніх зусиль з потребами відповідних територіальних громад.

Владний ресурс у Харківській області сконцентрований на рівні бізнес-груп/представників великого бізнесу, голови обласної державної адміністрації та керівників обласного осередку Партії регіонів. Різниця політичних позицій, протистояння між «антикризовою коаліцією» та «демократично опозицією», Кабміном та Президентом на центральному рівні, а також протилежні бізнес-інтереси вкрай негативно впливають на взаємодію між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, в цілому обласною адміністрацією та обласною радою, зокрема. Це виступає одним з головних гальм вирішення нагальних соціально-економічних проблем мешканців Харківської області.

Вплив представників регіональної управлінської еліти на ситуацію в області має сьогодні селективний характер й охоплює лише деякі сфери суспільно-політичного та економічного життя, далеко не завжди співпадаючи з інтересами держави та відповідних територіальних громад. Серед пріоритетних цілей регіональних управлінських елітних груп є зміцнення владних позицій та накопичення власних капіталів.

Рік після виборів не приніс більшості харків'ян покращення рівня добробуту їхніх сімей. Це, в свою чергу, викликає розчарування та зневіру до політиків, поширення невпевненості у завтрашньому дні, тривоги та байдужості до політичних процесів. До речі, оцінки діяльності усіх без винятку політичних партій на рівні області через рік після виборів є переважно негативною.

Рівень інформованості населення про діяльність місцевих органів влади є сьогодні навіть нижчим, ніж про діяльність центральних, що обумовлює необхідність активізації роботи щодо інформаційного забезпечення діяльності місцевих

державних адміністрацій та місцевих рад. Удосконалення також потребують механізми «зворотного зв'язку з населенням», що могло б значно підвищити соціально-економічну ефективність рішень, що приймаються, наблизити їх до потреб та інтересів населення області.

Не збільшили свій вплив на прийняття рішень та контроль за владою і громадські організації. Навпаки, вони «розчинилися» між партіями та бізнесом і піклуються тільки як вижити. Можна відмітити сильний молодіжний рух в регіоні, але він здебільшого направлений на організацію дозвілля. В цілому розвиватися незалежним громадським організаціям в регіоні дуже важко через неможливість знайти кошти на свою діяльність.

Погіршився в регіоні і стан свободи слова. ЗМІ чітко поділилися за бізнесовою належністю та партійним окрасом і тому об'єктивна, нейтральна інформація з'являлася протягом року досить рідко. Практично неможливо знайти в друкованих ЗМІ аналітичних матеріалів щодо оцінки ситуації в регіоні. Адміністративний тиск з боку міської влади вилився протягом року у гучні скандали. Не показали себе і журналістські громадські організації, які повинні захищати свої інтереси та права своїх колег.

Прогнози розвитку суспільно-політичного становища в Харківській області з урахуванням зазначених в даній аналітичній розвідці тенденцій та впливу суб'єктивних чинників не дуже оптимістичні.

Насамперед, не варто чекати порозуміння та злагодженої взаємодії між нинішнім керівництвом обласної державної адміністрації та обласної ради. Це обумовлюється непоступливою позицією Арсена Авакова, котрий в «Нашій Україні» входить до числа найбільших «яструбів» і противників будь-яких переговорів з Партією регіонів. Тому остання й надалі намагатиметься усунути губернатора з його впливової посади.

Нарешті, досить суттєвий вплив на розвиток ситуації в області матиме трагічна загибель 17 січня 2007 р. лютого Євгена Кушнар'єва. Це обумовлюється тим надзвичайно вагомим місцем, яке займав Кушнар'єв в політиці та економіці регіону. Колишній мер Харкова, голова адміністрації Президента України та губернатор був не лише центром суспільно-політичного тягіння області, він одноосібно очолював «харківське лобі» у столиці в найвищих політичних колах держави. Він не був головою жодної фінансово-промислової групи (як, наприклад, А. Аваков), але мав вирішальний вплив як на економіку, так і на політику області, займаючи неформально місце «верховного судді» у всіх найвагоміших харківських конфліктах. Жодної порівняної до Є. Кушнар'єва фігури в регіоні не було й поки що немає.

У будь-якому разі, його смерть різко послабила сили Партії регіонів в області як через втрату яскравого лідера, так і внаслідок загострення внутрішньопартійної боротьби за політичний спадок Є. Кушнар'єва. Це яскраво відображається як у різних підходах М. Добкіна та В. Салигіна до стратегії розвитку партійної організації й ступеня співробітництва з обласною державною адміністрацією,

так і загострення боротьби за контроль над тими сферами й підприємствами, які знаходилися у сфері впливу Кушнарьова. Харківські мас-медіа пророкують, що в цій боротьбі переможцями буде не харківська еліта: «першою ластівкою» стане заміна керівників державних структур, на не підлеглих ані обласній адміністрації, ані міським властям. Вірогідно, найближчим часом відбудеться зміна регіональних керівників силових відомств, зміна керівників обласних відділень Фонду держмайна, Антимонопольного комітету, Комісії з цінних паперів і фондового ринку та інших організацій, що впливають на питання перерозподілу власності в регіоні. Після того, як шляхом перепризначень чиновників поле для діяльності буде розчищено, дадуть зелене світло рейдерським атакам, які, втім, такими називатися не будуть, оскільки протидії зміні власників від харківської еліти чекати не доводиться, і все відбуватиметься гранично тихо, без залучення судових виконавців, міліції й іншого галасливого антуражу.

Однозначним є те, що стабілізація соціально-політичної ситуації на Харківщини вирішальним чином залежатиме від того, наскільки порозуміються гілки влади та основні політичні гравці в Києві. Подолання політичної кризи в Україні, продовження конституційної реформи в напрямку передачі повноважень регіонам (що суттєво послабить центральну владу, а відтак і бажання політиків битися за неї на смерть) зможуть принести в наші домівки довгоочікувані злагоду та економічне зростання.

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Загальна характеристика суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації в регіоні. Основні проблеми з точки зору об'єктивного аналізу та громадської думки	4
2. Структура Харківської обласної ради (більшість, опозиція: фракції, що до них входять). Політична характеристика представницької влади в регіоні	8
3. Кадрові зміни в керівництві виконавчої влади та її політична характеристика	16
3.1. Кадрові зміни в керівництві виконавчої влади та її нинішній склад	16
3.2. Політична характеристика виконавчої влади, передусім обласної державної адміністрації	17
4. Стосунки між обласною радою та обласною державною адміністрацією	22
5. Стосунки між більшістю та опозицією в обласній раді	27
6. Задекларовані пріоритети діяльності тих політичних сил, що сформувавши більшість в обласній раді та їх відповідність передвиборним програмам	31
7. Задекларовані пріоритети діяльності виконавчої влади в регіоні	37
8. Результати діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в регіоні в економічній, соціальній, політичній та культурній сферах за період від початку роботи Верховної Ради України останнього скликання	42
9. Стан регіональних організацій політичних партій	49
10. Стан структур громадянського суспільства в регіоні	60
11. Стан свободи слова в регіоні	69
12. Діяльність виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з точки зору відкритості, прозорості, участі громадян у прийнятті рішень	78
Висновки	82

Фонд місцевої демократії — громадська неприбуткова організація, створена в 1995 році з метою впливу на політичні, економічні та соціальні процеси в Україні, сприяння місцевому самоврядуванню, розвитку громадянського суспільства та демократії.

Аналітичні дослідження:

- Вдосконалення системи надання управлінських послуг
- Пропозиції Кабінету Міністрів щодо проведення адміністративної реформи
- Адміністративна реформа очима громадськості
- Корупція: хвороба суспільства чи хвороба системи влади
- Азбука Європейської інтеграції — підручник для вчителів
- Вибори-2006: регіональний аспект. Аналітична розвідка за результатами моніторингу передвиборчої ситуації в Харківському регіоні
- Моніторинг фінансування партій під час парламентських виборів 2006 року
- Інформаційно-аналітичне забезпечення муніципального консалтингу

Координати:

61003, Україна, Харків, пл. Р. Люксембург, 10, а/с 9342

тел./факс (057) 731 60 44, (057) 771 07 92

E-mail: FMD-kharkiv@ukrpost.ua

www.FMD.org.ua

Наукове видання

МІРОШНИК Ольга Семенівна
РАДЧЕНКО Олександр Віталійович

РЕГІОНАЛЬНА ВЛАДА ОЧИМА ГРОМАДСЬКОСТІ.
Моніторинг соціально-економічної та політичної ситуації
в Харківській області (березень 2006 — березень 2007)

Редактор та відповідальний за випуск О.С.Мірошник
Комп'ютерна верстка К. С. Касвінов
Коректор М. М. Сорокун

Підписано до друку 21.06.07. Формат 84x108/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Умов. друк. арк. 4, 25.
Обл.-вид. арк. 5,0. Наклад 300 прим.

Видавничий Дім «Райдер».
61000, м. Харків, пр. Гагаріна, 20.
Тел./факс: (057) 703-40-87, 703-40-97, 703-44-08, 703-44-09.
E-mail: info@rider.com.ua Homepage: <http://rider.com.ua>